

The Semantic Perception of Work from Labour Children Perspectives (Case Study; Tehran Metro)

Akbar Talebpour

Associate Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran (Corresponding author).

a.talebpour@alzahra.ac.ir

 0000-0002-1644-6117

Ashraf Soleimani

Master of Social Sciences, Alzahra University, Tehran, Iran.

a.solaymani1402@gmail.com

 0009-0005-9185-9172

Abstract

The spread of labour children in the subway is a new problem that has led to an increase in social problems. An important issue regarding the work of these children is the meaning and concept that work has for them. These meanings of work have clearly been influenced by everyday experiences, social, economic and cultural challenges. The aim of the study was to investigate the semantic perception of labour from the Tehran metro labourers' children's perspective, in order to create a theoretical basis for analyzing the meanings of labour from children's perspectives, which was carried out by adopting a qualitative approach. 14 child labourers in Tehran metro, aged 9 to 15, were interviewed using purposive sampling. The selection of individuals, conducting in-depth unstructured interviews, and data analysis continued until theoretical saturation. Data collection was carried out through semi-structured interviews and analyzed using the theme analysis method. The validity of the research was carried out using member validity, and the reliability of the research was obtained using the intra-subject agreement method. The results showed; 20 subcategories and 5 main categories including; Contingency perception (family economic status, family social status, flexibility and adaptation to work, family supportive behavior), economic perception (financial needs, financial responsibility, adequate wages), social perception (source of social support, sociability, interpersonal interactions with officers, interpersonal interactions with passengers), personal perception (lack of need for special expertise and skills, job autonomy, child abuse, educational restrictions, unknown aspirations), and cultural perception ((family expectations, the role of work as an identity-finding factor, a sense of belonging to the workplace, unpleasant experiences) have shaped the labour meanings in subway labour children's minds. These meanings have been formed under the influence of everyday experiences, socioeconomic, and cultural challenges in labour children, and understanding these meanings helps to better understand labour children's needs and implement more effective policies and programs.

Keywords: Semantic Perception, Labour children, Metro, Tehran.

Extended abstract

Purpose

The purpose of study was to investigate and determine the semantic perception of work from the perspective of child labourers in Tehran Metro based on social reality, and the research sought to respond to the dimensions of the semantic perception of work from the perspective of child laborers in the Tehran Metro in order creating a theoretical basis for analyzing the meanings of labour from children perspectives, which was carried out by adopting a qualitative approach.

Methodology

This research was applied in terms of purpose and using a qualitative approach. The subjects studied were all child laborers in the Tehran metro, 14 of whom were considered as a statistical sample through a purposive judgmental sampling method. The age selection criterion for the samples was 9 to 15 years. Data and information were collected in the field and through semi-structured interviews, and the results of the interviews were examined and analyzed using the theme analysis method. The process of selecting individuals, conducting in-depth unstructured interviews, and analyzing data continued until theoretical saturation was achieved, meaning that no new data was obtained from the analysis of the interviews. In total, 14 interviews were conducted in the research, although the data were repetitive from the tenth interview onwards, but to ensure complete theoretical saturation, it continued until the 14th interview. In order to determine validity, member validity was used, in which the results of the research were referred to the study subjects and confirmation of these results by the study subjects showed that the research has the desired validity. Reliability was also tested using the intra-subject agreement method. In this method, another coder is asked to code several interviews and the results are compared with the researcher's coding in terms of similarity, and the percentage of agreement between the coders is calculated, the total intra-subject agreement percentage was . 82 which is considered a good reliability.

Findings

The results of the interviews were analyzed using thematic analysis and the analysis of the interviews into subcategories and their integration, and we reached 5 main categories and 20 subcategories, and the categories of contingent perception, economic perception, social perception, individual perception, and cultural perception were proposed as the most important

categories. According to the research results, the contingent perception of children working in the Tehran Metro emphasizes the fact that children's knowledge and experiences of metro work cannot be examined separately and abstractly, but rather their perception of work depends on specific social contexts and conditions such as: (migration), economic (family needs, poverty), individual (adapting oneself to the work environment), and family (absence or death or having a bad family guardian), which sometimes this necessity and compulsion is beyond the children's control. In general, the semantic perception of child laborers in Tehran's metro is shaped by their daily experiences, social, economic, and cultural challenges. This perception allows us to gain greater awareness of their needs and perspectives and to develop more effective policies and programs to support child laborers.

Limitations

This study, like other studies, faced some limitations. In this study, access to some child laborers was difficult due to their social and economic conditions. The research was conducted within a specific time period and within the metro area, which may have affected the results. Also, differences in the way children express and understand their experiences can have a positive or negative impact on the results. Given that only information related to child laborers in the Tehran metro was examined, generalization of the results to other child laborers (street, workshop, agricultural, etc.) should be done with caution.

Recommendations for Future Research

The results of the present study can be considered as a basis and a local theoretical model for future research, and future researchers who will work in this field can test the theoretical model of the present study in their quantitative research and provide the basis for generalizing the results of local research.

Practical Implications

The numerous challenges of child labor in the metro require the adoption of strategies and proposals that can help those in charge in this regard through these strategies. These strategies include such things as; creating social campaigns to promote the culture of child labor visibility and emphasizing their rights, organizing grassroots groups and non-governmental organizations to support child laborers and their families, including social and cultural strategies for child labor in the metro, which can be implemented in various ways. On the other hand, effective implementation of laws and regulations related to child labor and injecting sufficient credibility into monitoring systems, providing legal advice and support for child laborers and their families through the media, etc. can give serious consideration to the issue of child labor from the perspective of legal strategies. In the context of economic strategies for subway child laborers, it can be mentioned that facilitating the entry of parents into the labor market in order to reduce financial pressure on the family and

prevent the employment of children, as well as providing temporary financial assistance to families who are under economic pressure due to child labor can prevent unnecessary subway child labor and support the rights of subway child laborers as a support strategy. Providing psychological counseling services for subway child laborers to help them manage negative emotions and strengthen self-esteem, organizing recreational and entertainment programs for subway child laborers to improve mental health and create positive experiences, including psychological recovery and care strategies that can help raise awareness of subway child laborers in Tehran and also prevent the accumulation of latent anger in them towards society, this requires very serious attention in prospective studies.

Keywords: Semantic Perception, Labour children, Metro, Tehran, Contingency perception, Economic perception, Personal perception.

ادراک معنایی کار از منظر کودکان کار (مطالعه موردی متروی تهران)

اکبر طالب‌پور

دانشیار گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد، دانشگاه الزهرا سلام‌الله‌علیها، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

a.talebpour@alzahra.ac.ir

ORCID 0000-0002-1644-6117

اشرف سلیمانی

کارشناس ارشد علوم اجتماعی، گرایش پژوهشگری اجتماعی، دانشگاه الزهرا سلام‌الله‌علیها، تهران، ایران.
a.solaymani1402@gmail.com

ORCID 0009-0005-9185-9172

چکیده

گسترش کودکان کار مترو از معضلات جدیدی است که به افزایش آسیب‌های اجتماعی منجر شده است. موضوع مهمی که در خصوص کار این کودکان وجود دارد، معنا و مفهومی است که کار برای آنان دارد. این معانی کار به‌وضوح تحت‌تأثیر تجربیات روزمره، چالش‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی شکل گرفته است. هدف پژوهش بررسی ادراک معنایی کار از منظر کودکان کار متروی تهران بود که با اتخاذ رویکرد کیفی بروی ۱۴ نفر از کودکان کار متروی تهران در بازه سنی ۹ تا ۱۵ و با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند مصاحبه انجام شد. گردآوری داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته صورت گرفت و با استفاده از روش تحلیل تم مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. روایی پژوهش با استفاده از اعتبار اعضا انجام شد و پایایی تحقیق هم با استفاده از روش توافق درون موضوعی به‌دست آمد. نتایج تحلیل مصاحبه‌ها نشان دادند؛ ۲۰ مقوله فرعی و ۵ مقوله اصلی شامل؛ ادراک اقتضایی (وضعیت اقتصادی خانواده، وضعیت اجتماعی خانواده، انعطاف‌پذیری و تطبیق با کار، رفتار حمایتی از خانواده)، ادراک اقتصادی (نیازهای مالی، مسئولیت‌پذیری مالی، دستمزد مکفی)، ادراک اجتماعی (منبع حمایت اجتماعی، جامعه‌پذیری، تعاملات بین‌فردی با مأموران و تعاملات بین‌فردی با مسافران)، ادراک فردی (عدم نیاز به تخصص و مهارت خاص، استقلال کاری، سوءاستفاده از کودکان، محدودیت‌های آموزشی، آرزوهای نامعلوم) و ادراک فرهنگی (انتظارات خانواده، نقش هویت‌یابی کار، احساس تعلق هویتی به محیط کار، تجارب ناخوشایند) معانی کار را در ذهن کودکان کار مترو شکل داده‌اند. فهم این معانی موجب درک بهتر نیازهای کودکان کار مترو می‌شود و می‌تواند به اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های حمایتی مؤثرتر منجر گردد.

کلیدواژه‌ها: ادراک معنایی، کودکان کار، مترو، تهران.

شاپای الکترونیک: ۲۵۵۸-۶۵۵X / پژوهشکده تحقیقات راهبردی / فصلنامه علمی راهبرد اجتماعی فرهنگی

DOI 10.22034/scs.2025.499338.1651

مسئولیت مقاله از نظر محتوای علمی و نظریات مطرح‌شده در متن آن، به عهده نویسندگان و یا نویسنده مسئول مقاله می‌باشد و مورد تأیید / عدم تأیید صاحب امتیاز نشریه راهبرد اجتماعی فرهنگی نمی‌باشد.

مقدمه و بیان مسئله

با آغاز انقلاب صنعتی در قرن هجدهم که کودکان در کارگاه‌های نساجی، معادن و صنایع دیگر ۱۲ ساعت در روز و ۶ روز در هفته کار می‌کردند، نخستین قوانین کار کودک در انگلستان در سال ۱۹۳۲ تصویب شد. ده سال بعد قوانین نحوه استفاده از کار کودکان در معادن تصویب گردید. ولی در حال، استفاده گسترده از نیروی کار کودکان در کشورهای خارج، از جمله ایالات متحده آمریکا ادامه داشت. نخستین قوانین واقعی در مورد نحوه استفاده از کار کودکان در قرن بیستم به تصویب رسید. بر اساس این قوانین سوادآموزی کودکان الزامی شد و والدینی که به آزار کودکان می‌پرداختند، تحت پیگرد قانونی قرار می‌گرفتند. رفته‌رفته، انجمن‌های پیشگیری از اعمال خشونت بر علیه کودکان، انجمن‌های حمایت از کودکان و برنامه‌های اجتماعی مختلف برای پیشبرد رفاه کودکان راه‌اندازی شدند (ملتفت و دیگران، ۱۴۰۰).

امروزه یکی از مؤلفه‌های تأثیرگذار در امنیت اجتماعی در جوامع شهری، کار کودکان است که از جمله آسیب‌های اجتماعی می‌باشند که شهرها با آن دست به گریبان هستند. کار کودکان معضلی اجتماعی است که به‌طور فراگیر همچنان در قرن ۲۱ اسباب نگرانی مردم و نهادهای اجتماعی را از منظر آسیب‌شناسی و بحران‌های اجتماعی فراهم نموده است (صالحی و دیگران، ۱۴۰۰).

کودکان کار مترو بخشی از گروه بزرگ‌تر «کودکان در وضعیت دشوار» و «کودکان آسیب‌پذیر شهری» هستند که ساعات طولانی از شبانه‌روز و گاه تمام آن را به‌صورت موقت (ناپایدار) و یا دائمی (مستمر) و برای مدتی نامعلوم خارج از نهادهای اجتماعی حمایتی معمول مانند خانواده و مدرسه و به قصد و انگیزه کار و یا دوری از خانواده، در خیابان به سر می‌برند (افشانی و دیگران، ۱۳۹۱)؛ بنابراین، با بهره‌برداری از متروی تهران و فضای خاص مترو؛ یکی از گروه‌های اجتماعی تشکیل شده در لایه‌ها، گروه‌هایی از کودکان کار هستند که در محیط متروی کلان‌شهرهایی همچون تهران به فعالیت می‌پردازند؛ مسافران قطار شهری در هر ایستگاهی، هر روز با کودکان کار مواجه می‌شوند؛ کودکانی که بیشتر باید به آن‌ها خردسال اطلاق شود. این کودکان هر کاری انجام می‌دهند از واکس‌زدن کفش تا فروش محصولات نانو، از فال‌فروشی تا حتی تکدی‌گری. سن آن‌ها از ۳ تا ۱۴ سال متفاوت است. ناگفته پیداست که درآمد این خردسالان به جیب خودشان نمی‌رود. نقض هر روزه آشکار قوانین کار و حقوق کودک در قطارهای شهری بر کسی پوشیده نیست. بسیاری از

این خردسالان به خاطر کار از آموزش و تحصیل محروم‌اند و اگر هم مدرسه می‌روند با سختی‌های زیادی روبه‌رو هستند (معارف‌وند و دیگران، ۱۳۹۳).

آخرین آمارهای سازمان بین‌المللی کار در سال ۲۰۲۳ حاکی از آن است که ۱۵۲ میلیون کودک در سراسر جهان کودک کار هستند که چیزی حدود ۱۰ درصد کل کودکان جهان را تشکیل می‌دهند (ILO, 2024, p. 3). بر اساس گزارش شاخص‌های عدالت اجتماعی که در سال ۱۴۰۲ که از سوی مرکز آمار ایران منتشر شده، یک میلیون و هشتصد هزار کودک کار وجود دارد، هرچند در آمارهای ایران به کودکان خیابانی و کودکانی که هم درس می‌خوانند و هم نیمه‌وقت کار می‌کنند و یا کارهای کاذب انجام می‌دهند اشاره نمی‌شود (مرکز آمار ایران، ۱۴۰۲، ص. ۲۸).

هرچند آمار دقیقی از کودکان کار متروی تهران وجود ندارد؛ اما طبق گفته مدیر کل بهزیستی استان تهران، بیش از ۲۰۰۰ کودک تنها در متروی پایتخت کار می‌کنند که این تعداد در حال افزایش می‌باشد و بیشتر از اتباع کشورهای خارجی می‌باشد.

اگرچه تعداد این کودکان به شکل آمار رسمی اعلام نشده و مدیران مختلف شهرداری اطلاعات متفاوتی از آن‌ها ارائه می‌دهند؛ اما با ورود به متروی تهران می‌توان به تعداد نسبتاً بالای آن‌ها پی برد و ارزش مطالعه و بحث و گفتگو در خصوص مسائل مختلف اجتماعی و فرهنگی آن‌ها را درک نمود و به ادراک معنایی و کودکانه آنان از کار پی برد؛ بنابراین با توجه به مطالب ذکر شده و همچنین با عنایت به این امر که در سیاست‌گذاری‌های داخلی ایران، رویکرد مبتنی بر واقعیت اجتماعی است که توجه به آسیب‌ها و مسائل بخشی از آن است (جمشیدی‌ها و شعبان، ۱۳۹۹). موضوع پژوهش حاضر بررسی و تعیین ادراک معنایی کار از منظر کودکان کار متروی تهران بر اساس واقعیت اجتماعی بود و پژوهش درصدد پاسخگویی به ابعاد ادراک معنایی کار از منظر کودکان کار متروی تهران بوده است.

۱. اهداف و سؤالات پژوهش

هدف پژوهش، شناخت معانی و نحوه ادراک کار از منظر کودکان در جامعه مورد مطالعه از ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و... بود و در صدد شناسایی ادراک کار از منظر کودکان از جهات و جنبه‌های زیر بودیم:

- ۱- بررسی تأثیر شرایط محیطی و اجتماعی بر نگرش و فهم کودکان کار از مفهوم کار.
- ۲- بررسی چگونگی اثرهای اقتصادی ناشی از کار بر نگرش و فهم کودکان کار از مفهوم کار.

۳- بررسی تعاملات اجتماعی کودکان در محیط کار (مسافران و کارکنان مترو و...) و تأثیر این تعاملات بر نگرش آنان به کار.
 ۴- بررسی احساسات و تجربیات کودکان بر نگرش و فهم کودکان کار از مفهوم کار.
 ۵- بررسی چگونگی فرهنگ کار در خانواده و جامعه و تأثیر آن بر تعامل کودکان با محیط کار و تجربه‌های آنان بر نگرش و فهم کودکان کار از مفهوم کار.
 با توجه به اهداف بیان شده، پژوهش در پی فهم پاسخ موارد زیر از منظر کودکان کار زیر بود:

- ۱- نحوه ادراک اقتضایی کودکان کار متروی تهران از کار چگونه است؟
- ۲- نحوه ادراک اقتصادی کودکان کار متروی تهران از کار چگونه است؟
- ۳- نحوه ادراک اجتماعی کودکان کار متروی تهران از کار چگونه است؟
- ۴- نحوه ادراک فردی کودکان کار متروی تهران از کار چگونه است؟
- ۵- نحوه ادراک فرهنگی کودکان کار متروی تهران از کار چگونه است؟

۲. پیشینه پژوهش

در این قسمت به پژوهش‌های داخلی و خارجی که به شکل مستقیم و غیرمستقیم موضوع ادراک معنایی کار از منظر کودکان کار را مورد توجه قرار داده‌اند، اشاره می‌شود:

۲-۱. پیشینه داخلی

بررسی پیشینه داخلی مطالعات در حوزه مورد مطالعه حاکی از پرداختن این مطالعات به مسائل اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی در ظهور و بروز پدیده می‌باشد؛ البته برخی مطالعات نیز مسائل مرتبط با مافیا را مورد توجه قرار داده و دیدگاه تضادی نسبت به موضوع مورد مطالعه داشته‌اند.

برخی مطالعات همچون مطالعه اونق و همکاران (۱۴۰۲)، کمک به والدین در تأمین هزینه‌های خانواده را عامل ایجاد و گسترش کار کودکان دانسته‌اند و به عامل اقتصادی در این پدیده نقش مسلطی داده‌اند.

برخی همچون مقدم و همکاران (۱۴۰۱)، نقش فرار از آسیب‌های روحی را در کار کودکان مهم دانسته‌اند. احمدی و همکاران (۱۴۰۰)، عوامل اجتماعی را در ظهور و بروز این پدیده دخیل کرده‌اند، همچنین پیرخندان و همکاران (۱۴۰۰) نیز از منظر و عینک اجتماعی به این پدیده نگریسته‌اند و نقش عوامل اجتماعی در ظهور و بروز کار کودکان را مهم ارزیابی کرده‌اند. از سوی دیگر نقش مافیا نیز در پدیده کار کودکان

جدی تلقی شده است به‌نحوی که ملتفت و همکاران (۱۴۰۰) با اتخاذ رویکرد تضادی، بررسی این پدیده را مورد توجه قرار داده و به ارائه راهکارهای ممکن پرداخته‌اند. صالحی و همکاران (۱۴۰۰) هم نقش مافیای کودکان کار را جدی برآورد نموده‌اند. البته برخی از محققان همچون قیداری و یاراحمدی (۱۳۹۹)، همکار کودکان را از منظر فرهنگی بررسی نموده‌اند و با حمایت ضمنی از این پدیده سعی در سفیدسازی مباحث خاکستری پیرامون این پدیده کرده‌اند. در نهایت افرادی همچون؛ خواجه نائینی و همکاران (۱۳۹۹) به عوامل سیاسی در ظهور و بروز این پدیده توجه نموده‌اند و لزوم توجه سیاسی به پدیده مورد مطالعه را ضروری دانسته‌اند.

۲-۲. پیشینه خارجی

در مطالعات خارجی حیوانی^۱ و همکاران (۲۰۲۱) از منظر سیاسی به پدیده کار کودکان نگریسته و بر حل ریشه‌ای مشکل کودکان کار توجه نموده‌اند. مطالعات خارجی دیگری به عوامل فرهنگی و بومی در ظهور و بروز این پدیده پرداخته‌اند و لزوم توجه بومی به پدیده مورد مطالعه را ضروری دانسته و بر آن هستند تا تعریف نوینی از مفاهیم کودکی و کار کودکان ارائه نمایند، از جمله چنین مطالعاتی می‌توان به مطالعه ژگان^۲ (۲۰۲۱) در آمریکای لاتین، در دفاع از کار کودکان به دلیل عوامل فرهنگی و در نتیجه طبیعی‌سازی و دیده‌نشدن کودکان کار اشاره نمود، همچنین مطالعه رزاریو و بونگا^۳ (۲۰۲۰) حاکی از رایج بودن کار کودکان در فیلیپین دارد. در امتداد مطالعات قبلی، مطالعه ووته و مینارد^۴ (۲۰۱۸) نیز در بین مهاجران روستایی و شهرنشینان مایا حاکی از انتظارات فرهنگی متفاوت از کار کودکان بود که ذیل توجه به عوامل فرهنگی و بومی قرار می‌گیرد. علاوه بر موارد فوق، مطالعات آدونتینگ - کیسی^۵ (۲۰۱۸) در غنا نیز زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی کار کودکان در مناطق روستایی بیشتر مدنظر قرار دارد. برخی از مطالعات خارجی دیگر با برجسته نمودن نقش عوامل اقتصادی به تحلیل و بررسی این پدیده پرداخته‌اند و معتقدند توجه به رشد اقتصادی و افزایش درآمد سرانه شهروندان می‌تواند نقش بی‌بدیلی در این زمینه داشته باشد، از جمله چنین پژوهش‌هایی می‌توان به مطالعات چنسی^۶ و همکاران

1. Geovani & et al.
2. Zsögön
3. Rosario & Bonga
4. Vote & Maynard
5. Adonteng-Kissi
6. Chesney

(۲۰۱۹) در زمینه ناکارآمدی سیاست یارانه‌های کشاورزی، در رفع موانع مواجهه با کار کودکان و بهبود رفاه خانواده‌های فقیر اشاره نمود؛ همچنین مطالعه چپی^۱ و همکاران (۲۰۱۸) در کره جنوبی نشان داد کودکان روستایی کارکردن را انتخاب نمی‌کنند بلکه آن‌ها امکان فراغت از کار و اشتغال به تحصیل به دلیل شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را نداشته‌اند، علاوه بر موارد فوق مطالعات آدونتینگ - کیسی^۲ (۲۰۱۸) در غنا نیز فقر را علت مشارکت کودکان در کار ماهیگیری در جوامع شهری دانسته است.

بررسی و مطالعه پژوهش‌های انجام شده پیشین در راستای تبیین و بررسی کودکان کار مشخص شد که تمرکز اکثر پژوهش‌های داخلی و خارجی انجام شده قبلی بیشتر بر یک یا مواردی از علل و شرایط به وجود آورنده پدیده کودکان کار بوده است و بیشترین تأکید مطالعات پیشین بر مسائل اجتماعی و اقتصادی بوده است؛ این مطالعات به طور عمده به بررسی نقش اجتماع و خانواده در بروز پدیده مورد مطالعه پرداخته‌اند و بر نقش مسلط اقتصاد در این زمینه تأکید نموده‌اند. به نظر می‌رسد پدیده کودکان کار دارای ابعاد پیچیده‌تر انسانی و فرهنگی نیز می‌باشد که شایسته توجه جدی در مطالعات آتی است، همچنین بسیاری از پژوهش‌های انجام شده قبلی به دلیل تمرکز بر جنبه‌های کلی و عمومی وضعیت کودکان کار، نتوانسته‌اند به تجارب خاص یا منحصر به فرد کودکان کار بپردازند که این امر می‌تواند منجر به عدم شناسایی نیازهای خاص این گروه در جامعه شود. در برخی از پژوهش‌ها، کمبود رویکردهای کیفی پژوهش قابل تأمل هستند که این موضوع می‌تواند مانع از دستیابی به درک عمیق‌تری از تجارب و احساس کودکان کار شود که ارتباط مستقیمی با زندگی روزمره آن‌ها دارد؛ از این رو پژوهش حاضر از نظر بررسی ادراک معناداری کار از منظر خود کودکان (به خصوص کودکان کار متروی تهران) حائز اهمیت است؛ زیرا به درک عمیق‌تر از تجربه‌های واقعی این کودکان در مورد کار می‌پردازد؛ با توجه به موارد ذکر شده، پژوهش حاضر می‌تواند از مباحث نو و بدیع در حوزه کودکان کار و درک آنان از معناداری کار به شمار آید. پژوهش حاضر سعی در درک ماهیت ذهنی و تجربه زنده از دیدگاه کسانی دارد که آن‌را تجربه کرده‌اند و این امر از طریق کشف معانی ذهنی و توضیحاتی که افراد در مورد تجربه‌هایشان می‌دهند، صورت می‌گیرد. با بررسی‌های اجمالی به عمل آمده از

1. Chae

2. Adonteng-Kissi

پایان‌نامه‌ها، مجله‌ها، مقاله‌ها و پایگاه‌های علمی معتبر داخلی و خارجی مشخص شد که در مورد متغیر کودکان کار به صورت جداگانه مطالعه‌های نسبتاً زیادی در داخل و خارج کشور صورت گرفته است؛ اما در مورد ارتباط ادراک معنایی کار و کودکان و به خصوص کودکان کار (متروی تهران)، پژوهش‌های معدودی انجام شده است؛ بنابراین در این پژوهش با توجه به هدفی که دنبال می‌شود، محققان به دنبال تبیین و بررسی ادراک معنایی کار از منظر کودکان کار متروی تهران بودند تا خلأ تحقیقاتی در این حوزه اندکی بهبود یابد.

۳. ملاحظات نظری

۳-۱. تعریف مفاهیم

۳-۱-۱. ادراک معنایی کار

ادراک معنایی کار به مثابه چیزی که افراد به طور خودانگیخته مایل با انجام آن هستند و یک ندای درونی برای انجام کار، تعریف کرده است. ابعاد عمومی معناداری کار عبارت‌اند از: داشتن مقصود یا هدف، استقلال، کنترل، چالش، پیشرفت، شایستگی، مهارت، تعهد، اشتیاق، سازندگی یا ارائه خدمت به دیگران، خودشکوفایی، رشد و تحقق هدف و زندگی کردن بر اساس ارزش‌ها و اهداف خود (Fairlie, 2011). در واقع معناداری کار نشان‌دهنده این است که چگونه فرد در محیط کاری خود با کار روزانه‌شان تعامل برقرار می‌کنند (Geldenhuys & et al., 2014).

۳-۱-۲. کودکان کار

«کار کودک»، هر کاری را که توسط یک کودک زیر سن قانونی کار و در ازای دریافت پاداش، حق کودکی را از آن محروم می‌کند، توصیف می‌سازد (Chukwudeh, 2021, p. 3).

بنابه تعریف سازمان بین‌المللی کار و یونیسف، هر انسانی که کمتر از هجده سال داشته و به فعالیتی برای کسب درآمد اشتغال داشته باشد یا فعالیت او درجهت بهره‌کشی به سبب دین خانواده باشد، کودک کار نامیده می‌شود. بر اساس طبقه‌بندی نظری سازمان بین‌المللی کار، کودکان کار شامل کودکانی می‌شوند که بدترین اشکال کار کودک را انجام می‌دهند و یا در سنین پایین‌تر از حداقل سن قانونی کار به کار مشغول‌اند (ILO, 2024, p. 4).

۳-۲. مبانی نظری

رویکردهای نظری جامعه‌پذیری، آسیب‌شناسی اجتماعی، بی‌سازمانی اجتماعی، تضادی - انتقادی، فرهنگ فقر هر کدام از دیدگاه خود به مسئله کار کودک نگریسته‌اند که در ادامه به‌طور مختصر مورد اشاره قرار گرفته‌اند:

۳-۲-۱. نظریه جامعه‌پذیری

بر اساس نظریه جامعه‌پذیری کودکان فرهنگ گروه‌های انسانی را که خود را درون آن می‌یابند قبول می‌نمایند و به تدریج آن را جذب و کسب می‌کنند، کودکان کار نیز از این امر مستثنی نیستند. کودکان را نباید به‌عنوان افرادی نگرست که برای شرکت و دخالت در دنیای پیچیده بزرگسالی کاملاً مجهز شده‌اند بلکه آن‌ها موجوداتی هستند که برای برقراری ارتباط تدریجی و آرام با انسان‌های دیگر دارای ظرفیت لازم هستند و این کار را از طریق اجتماعی‌شدن در خود درونی و نهادی می‌کنند (آلیسون و دیگران، ۱۳۹۳).

۳-۲-۲. نظریه آسیب‌شناسی اجتماعی

بر اساس رویکرد آسیب‌شناسی اجتماعی پیدایش مسئله کار کودک ناشی از اختلال در کارکرد خرده‌نظام‌های اجتماعی از جمله در حوزه خانواده و اقتصاد است. فرض این رویکرد بر این است که کار کودکان ناشی از الگوی انطباق و سازگاری خانواده‌های محروم و به حاشیه رانده شده از فرایند ثروت، قدرت و منزلت در یک نظم اجتماعی نابرابر هست (حسینی، ۱۳۹۴).

۳-۲-۳. نظریه بی‌سازمانی اجتماعی

در چهارچوب نظریه بی‌سازمانی اجتماعی می‌توان کودکان خیابانی را ناشی از یک‌سری تغییرات محیطی و اجتماعی دانست که نظام اجتماعی به‌واسطه آن عوامل از هم پاشیده شده و نمی‌تواند کارکردهای خود را به‌خوبی انجام دهد (رایبگتن و واینبرگ، ۱۳۹۵، ص. ۵۱). این نظریه به شرایطی توجه دارد که منجر به از هم گسیختگی، ضعف و تناقض و ناکارآمدی قواعد، هنجارها و ساخت‌های اجتماعی می‌شوند و عدم تعادل ساختاری و ضعف انسجام اجتماعی را به‌وجود می‌آورند. این نظریه نسبت به نظریه آسیب‌شناسی اجتماعی، از قدرت تبیین بیشتری برای توضیح مسئله کودکان خیابانی برخوردار است. بر طبق این نظریه، کودکان خیابانی انعکاسی

از شرایط زیست اقتصادی اجتماعی فرهنگی اقشار تهی‌دست و آسیب‌پذیر حاشیه‌نشین هستند که نتوانسته‌اند در جریان مواجهه با تحولات اجتماعی با شرایط موجود انطباق یابند.

۳-۲-۴. نظریه تضادی - انتقادی

بر اساس دیدگاه تضادی - انتقادی، آسیب‌های اجتماعی از جمله کار کودک معلول نابرابری‌های اجتماعی و در رأس آن، نابرابری‌های اقتصادی و توزیع ناعادلانه منابع و فرصت‌های جامعه است. وجود تضاد درون جامعه علت اصلی به‌وجود آمدن آسیب‌های اجتماعی درون جامعه است. فضایی که در آن، قانون صرفاً به سازوکاری برای کنترل اعضای ناراضی، فقیر و فاقد قدرت در جامعه بدل می‌شود و در همان حال از موقعیت و جایگاه قشر قدرتمند در جامعه حفاظت می‌کند (شارع‌پور، ۱۴۰۱). پولانزاس کار کودکان را تحمیلی اجتماعی از سوی ساختارهای سیاسی، ایدئولوژیک و به‌ویژه اقتصادی جامعه می‌داند و بر بازتولید کار کودک در طی زمان و آسیب‌های ناشی از بهره‌کشی بر کودکان به‌عنوان طبقه ستم‌دیده تأکید دارد (عاشوری، ۱۳۹۰، ص. ۹۵).

۳-۲-۵. نظریه فرهنگ فقر

نظریه فرهنگ فقر اُسکار لوئیس^۱ (۱۹۶۰) به مجموعه‌ای از نگرش‌ها، ارزش‌ها و رفتارهایی اشاره دارد که در جوامع فقیر شکل می‌گیرد و از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود. این فرهنگ شامل ویژگی‌هایی مانند: بی‌اعتمادی به نهادها، نگرش‌های منفی نسبت به تحصیلات، وابستگی به کمک‌های دولتی و نگرانی‌های کوتاه‌مدت است، وی معتقد بود محیط فقر و نابرابری‌های ساختاری می‌تواند باعث شود که افراد به نوعی فرهنگ خاص برای بقا برسند که در نهایت باعث ادامه یافتن فقر می‌شود. این نظریه کودکان کار را به فقر مربوط می‌داند و خانواده‌های این کودکان به دلیل فقر از انجام تعهدات اخلاقی خود در برابر کودکانشان ناتوانند و در نتیجه به سوق دادن و رهاکردن آنان در بیرون از خانه مجبورند (آلیسون و دیگران، ۱۳۹۳).

۳-۳. چهارچوب نظری

چهارچوب نظری این پژوهش، چهارچوب نظریه «فرهنگ فقر» اُسکار لوئیس ۱۹۶۰ است. این نظریه دارای چهار فرضیه اصلی که بیانگر شرایط این کودکان و بر ادراک

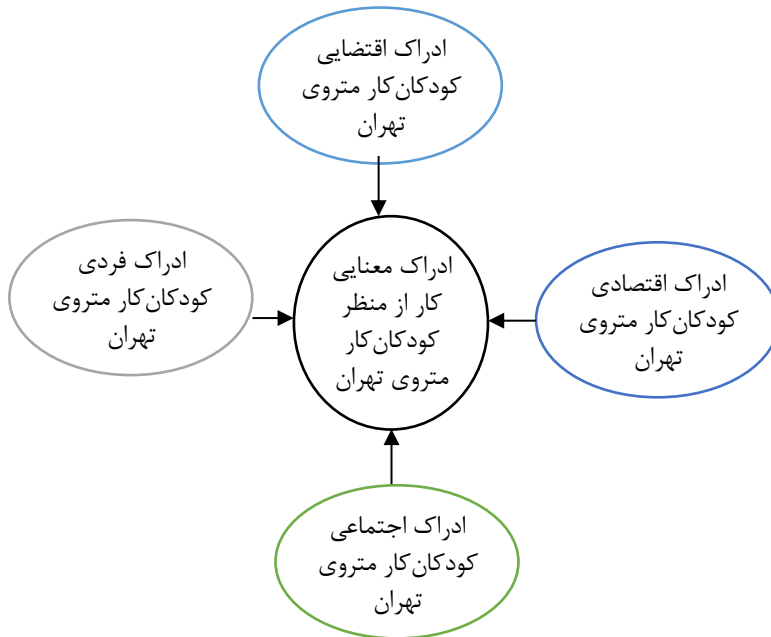
1. Lewis

آن‌ها از کار تأثیرگذار می‌باشد. فرضیه نخست: به بی‌سرپرستی و رهاشدگی این کودکان از سوی خانواده‌های آنان اشاره دارد. فرضیه دوم: کودکان کار را به فقر مربوط می‌داند و نتیجه فقر را رهاشدگی منفعلانه می‌داند. از نظر این دیدگاه جبرگرا، خانواده‌های این کودکان به دلیل فقر از انجام تعهدات اخلاقی خود در برابر کودکانشان ناتوان‌اند و در نتیجه به سوق‌دادن و رهاکردن آنان در بیرون از خانه مجبورند. فرضیه سوم: کودکان کار را نتیجه مهاجرت از روستاها به شهرها و تبعات آن، از جمله فقر و حاشیه‌نشینی و تغییر ساخت خانواده می‌داند که در این حالت کودکان کار حاصل به حاشیه رانده‌شدن خانواده‌های حاشیه‌نشین است. فرضیه چهارم: کودکان کار را برخاسته از خُرده‌فرهنگ‌های شهری بسیار حاشیه‌ای و منحرف می‌داند (آلیسون و دیگران، ۱۳۹۳).

مندلویچ^۱ (۱۹۹۷)، عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در ایجاد زمینه‌های کار کودکان نقش به‌سزایی دارند. در کشورهای در حال توسعه علت افزایش این پدیده فقر و ضعف در وضعیت اقتصادی است، نبود آموزش رسمی و نبود زیربنای اقتصاد قوی موجب شده است والدین برای ممانعت از بطالت و وقت‌گذرانی کودکانشان در صدد یافتن شغلی مناسب برای آن‌ها باشند (احمدی و دیگران، ۱۴۰۰). راجر و استندینگ^۲ (۱۹۹۵) بیان می‌کنند که با عرضه شبکه تحلیلی در کشورهایی با درآمد پایین، عوامل تعیین‌کننده کار کودک به دو دسته؛ زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی، و عامل رفتاری خُرده تقسیم می‌شوند: در بحث از دسته نخست ساختار فرایند تولید و بازار کار در نظر گرفته می‌شود و در بحث از دسته دوم سخن از نقش خانواده و یا خانوار در نحوه و الگوی کار کودکان است؛ زیرا بُعد و ساختار خانوار نقش تعیین‌کننده‌ای در اشتغال و عدم اشتغال کودکان دارد (احمدی و دیگران، ۱۳۹۸). گروتر، راوی و کانبور^۳ (۱۹۹۵) عوامل کار کودکان را از دیدگاه اقتصادی بررسی کرده‌اند و آن را به دو دسته عوامل عرضه و عوامل تقاضای کار کودک تقسیم نموده‌اند. بر این اساس چگونگی تخصیص وقت کودک به کار از سوی خانوار به اندازه و ساختار خانوار، امکانات تولیدی کودک و والدین وی بستگی دارد که عمدتاً به وضعیت خانه و بازار کار و درجه جایگزینی کار بین کودک و والدین وابسته است (احمدی و دیگران، ۱۳۹۸).

-
1. Mendevich
 2. Rodger & Standing
 3. Grooter; Ravi & kanbur

با عنایت به مبانی نظری فوق و پیشینه‌های داخلی و خارجی پژوهش در مطالعه حاضر درصدد بررسی ادراک اقتضایی، ادراک اقتصادی، ادراک اجتماعی و ادراک فردی کودکان کار بودیم که این امر در قالب مدل مفهومی پژوهش در نمودار ۱ آورده شده است.

شکل (۱): مدل مفهومی پژوهش

۴. روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و با استفاده از رویکرد کیفی بود، افراد مورد مطالعه تمامی کودکان کار متروی شهر تهران بودند که ۱۴ نفر از آنان از طریق روش نمونه‌گیری هدفمند قضاوتی به‌عنوان نمونه آماری در نظر گرفته شدند. ملاک انتخاب سنی نمونه‌ها ۹ تا ۱۵ سال بود. گردآوری داده‌ها و اطلاعات به‌صوت میدانی و از طریق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته صورت گرفت و نتایج مصاحبه‌ها با استفاده از روش تحلیل تم (مضمون) مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت. فرایند انتخاب افراد، انجام مصاحبه‌های عمیق بدون ساختار و تحلیل داده‌ها تا زمانی ادامه یافت که اشباع نظری حاصل شود، یعنی دیگر داده جدیدی از تحلیل مصاحبه‌ها حاصل نشود.

در کل پژوهش ۱۴ مصاحبه انجام شد، هرچند از مصاحبه دهم به بعد داده‌ها تکراری بودند؛ اما جهت اطمینان از اشباع نظری کامل تا مورد ۱۴ مصاحبه ادامه یافت. به منظور تعیین روایی^۱ از اعتبار اعضاء استفاده شد (ایمان، ۱۳۸۸)، به این صورت که نتایج پژوهش به افراد مورد مطالعه ارجاع شد و تأیید این نتایج توسط افراد مطالعه نشان داد که پژوهش دارای اعتبار مطلوب می‌باشد. پایایی^۲ هم با استفاده از روش توافق درون‌موضوعی^۳ استفاده شد در این روش از کدگذار دیگری خواسته می‌شود چند مصاحبه را کدگذاری کند و نتایج آن با کدگذاری محقق از نظر میزان تشابه مورد مقایسه قرار می‌گیرد و درصد توافق بین کدگذاران محاسبه می‌شود.

$$\text{درصد توافق} = \frac{\text{تعداد توافقات} * 100}{\text{تعداد کل کدها}}$$

نتیجه حاصل از این فرمول طبق جدول ۱ برای مصاحبه‌های سوم، هفتم، یازدهم و چهاردهم انجام گرفت و همان طور که مقادیر جدول نشان می‌دهد درصد توافق درون‌موضوعی کل ۸۲ بود که پایایی مطلوبی محسوب می‌شود.

جدول (۱): میزان پایایی

شماره مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی
سوم	۸۷	۳۶	۱۱	۸۳
هفتم	۸۲	۳۴	۱۱	۸۳
یازدهم	۸۴	۳۳	۱۰	۷۹
چهاردهم	۸۵	۳۶	۹	۸۵
کل	۳۳۸	۱۳۹	۴۱	۸۲

۵. یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش در سه سطح یافته‌های توصیفی، تحلیلی و تحلیل یافته‌ها صورت گرفته است، در سطح یافته‌های توصیفی با استفاده از مشخصه‌های کودکان مورد

1. Validity
2. Reliability
3. Intra-Subject Reliability

مصاحبه (جنسیت، نام، سن، تحصیلات، نوع کار، سابقه کار) به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته و در سطح یافته‌های تحلیلی از روش تحلیل تم (مضمون) استفاده شد. پس از پیاده‌سازی مصاحبه‌های انجام شده، نقل‌قول‌های دارای مفهوم مرتبط با موضوع استخراج و مفاهیم اصلی از آن‌ها احصا شد. سپس محقق از کنار هم قرار دادن مفاهیم مرتبط باهم به مقوله‌های فرعی رسید و در نهایت از به‌هم‌پیوست مقوله‌های فرعی، مقوله‌های اصلی استخراج شد. در سطح تحلیل یافته‌ها از روی مقوله‌های اصلی سؤالات پژوهش پاسخ داده شد.

۱-۵. یافته‌های توصیفی

یافته‌های توصیفی و سیمای مصاحبه‌شوندگان در قالب جدول ۱ آورده شده است. برای گردآوری اطلاعات این پژوهش در مجموع ۱۴ مصاحبه از کودکان کار متروی شهر تهران (گروه سنی ۹ تا ۱۵ سال) انجام شد، مشخصات مشارکت‌کنندگان در جدول (۲) آورده شده است.

جدول (۲): مشخصات و سیمای مشارکت‌کنندگان

مدت مصاحبه	سابقه کار	نوع کار (دست‌فروشی)	تحصیلات	سن	نام	جنسیت	کد (تحلیل مضمون)
۴۱:۰۶	۳ سال	ویفر و بیسکوبیت	دوم ابتدایی	۱۰	علی رضا	پسر	۱
۳۹:۰۰	۲ سال	بدلیجات	دوم ابتدایی	۱۲	زهرا	دختر	۲
۴۷:۳۷	۳ سال	سفره	بیسواد	۱۲	علی (۱) (افغان)	پسر	۳
۳۴:۲۰	۲ سال	جوراب	چهارم ابتدایی	۱۱	امیر	پسر	۴
۳۵:۳۶	۳ سال	سفره	بیسواد	۱۲	جواد (افغان)	پسر	۵
۳۶:۳۲	۱ سال	فال حافظ، آدامس	دوم ابتدایی	۹	فاطمه	دختر	۶
۵۸:۲۷	۲ سال	لوازم التحریر	سوم ابتدایی	۱۳	حسن	پسر	۷
۵۵:۰۰	۳ سال	جوراب	چهارم ابتدایی	۱۲	مهدی	پسر	۸
۳۳:۲۲	۲ سال	آدامس	چهارم ابتدایی	۱۰	سارا	دختر	۹
۳۲:۲۸	۱/۵ سال	جوراب	چهارم	۱۱	رضا	پسر	۱۰

مدت مصاحبه	سابقه کار	نوع کار (دست‌فروشی)	تحصیلات	سن	نام	جنسیت	کد (تحلیل مضمون)
			ابتدایی				
۳۷:۰۳	سال ۳	ماسک صورت	اول ابتدایی	۱۳	نرگس	دختر	۱۱
۴۸:۲۴	سال ۳	آدامس	سوم ابتدایی	۹	علی (۲)	پسر	۱۲
۳۵:۰۰	سال ۵	جوراب	ششم ابتدایی	۱۲	حمید رضا	پسر	۱۳
۳۶:۳۰	سال ۴	ویفر و آدامس، چسب زخم	چهارم ابتدایی	۱۰	مهسا	دختر	۱۴

۵-۲. یافته‌های تحلیلی

پس از پیاده‌سازی مصاحبه‌های انجام‌شده، نقل‌قول‌های دارای مفهوم مرتبط با موضوع استخراج و مفاهیم اصلی از آن‌ها احصا شد. سپس محققان از کنار هم قراردادن مفاهیم مرتبط باهم به مقوله‌های فرعی رسید و درنهایت از به‌هم‌پیوست مقوله‌های فرعی، مقوله‌های اصلی استخراج شد. پس از تحلیل مصاحبه‌ها، ۲۳ مقوله فرعی و ۵ مقوله اصلی شامل؛ ادراک اقتصایی، ادراک اقتصادی، ادراک اجتماعی، ادراک فردی، ادراک فرهنگی از نگاه مصاحبه‌شوندگان مطرح شدند که گزارش آن به شرح زیر در جداول (۳ و ۴) آورده شده است و پس از توضیحات تک‌تک مقولات فرعی و اصلی مدل نهایی کار در راستای ایجاد مبنای نظری بومی برای تحلیل معنای کار کودکان استخراج گردید که در قالب نمودار ۲ در انتهای بخش یافته‌های تحقیق آورده شده است:

جدول (۳): مفاهیم و مقوله‌های فرعی مستخرج از مصاحبه

ردیف	مقوله‌های فرعی	مفهوم
۱	وضعیت اقتصادی - اجتماعی - خانوادگی کودکان کار مترو	سکونت در استان‌های مجاور پایتخت، سکونت در مناطق جنوبی و پایین شهر تهران، سکونت در استان تهران، مهاجر کشورهای مجاور، مهاجرت خانوادگی به علت درآمد پایین، مهاجرت - فوت پدر، کمک سرپرست، عدم امنیت در خانه توسط والدین کودکان، شرایط خانوادگی

ردیف	مقوله‌های فرعی	مفهوم
۲	تجربه کاری در مترو، انعطاف‌پذیری و تطبیق‌پذیری با کار	رضایت در کار - عدم خجالت، اجبار به کار در مترو، عدم وجود محدودیت مهارتی کار در مترو، آینده کاری در مترو، نارضایتی درآمد و ساعت کاری در شغل قبلی، باندبازی در کار مترو، راحت بودن کار در مترو نسبت به کار بیرونی، سوءاستفاده توسط والدین - کار بهتر، کسب درآمد کار مترو، کسب روزی حلال در کار مترو فقر
۳	رفتارهای حمایتی و اقتصادی، جامعه، نیازهای مالی، مسئولیت‌پذیری	سرپرست خانواده، نیاز مالی خانواده به درآمد کودک، بدسرپرستی کودکان، ضعف فرهنگی - اقتصاد خانواده، کمک سرپرست خانواده، کار کردن از روی نیاز و اجبار
۴	جامعه‌پذیری، تعاملات بین فردی (تعامل با مسافران، مأموران، چالش‌های کاری کودکان کار (مترو)	برخورد مناسب مسافران، رابطه صمیمانه با همکاران، احساس تملک شغلی سابقه‌دارها، نداشتن اعتماد به همکاران، برخورد بد در محیط کار، طیفی بودن برخورد بد و خوب مسافران، تذکر و مراقبت مأموران از کودکان کار، توهین کلامی و خشونت مأموران مترو، احساس امنیت و آرامش داخل قطار، احساس و نیاز به توجه و دیده‌شدن، سوءاستفاده جنسی در محیط کار مترو
۵	سازگاری فرهنگی، آگاهی از تفاوت‌های اجتماعی - فرهنگی، نقش کار کودکان در هویت یابی	رابطه صمیمانه با همکاران، نداشتن اعتماد به همکاران، فقر فرهنگی - عدم هراس از رقبای، کسب درآمد، فرهنگ برخورد کودکان کار، قوانین در مورد کار کودکان، احساس ترحم در کار کودکان، احساس امنیت و آرامش داخل قطار، احساس و نیاز به توجه و دیده‌شدن، سوءاستفاده جنسی در محیط کار مترو
۶	تأثیر کار بر کودکان (آرزوها و اهداف کودکان کار مترو)	احساس بد از کار کردن، آینده کاری، آینده‌نگری کودکان، آرزوهای کودکان،

مفهوم	مقوله‌های فرعی	ردیف
احساسات و تجربیات، احساسات و آرزوها، احساسات و آرزوها (تضاد)		

جدول (۴): مقوله‌های فرعی و مقوله‌های اصلی مستخرج از مصاحبه

مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	ردیف
ادراک اقتضایی	اقتصادی - خانوادگی، اجتماعی - خانوادگی، اجتماعی - محیطی، انعطاف‌پذیری و تطبیق‌پذیری با کار	۱
ادراک اقتصادی	رفتارهای حمایتی و اقتصادی خانواده، نیازهای مالی، دستمزد مکفی، مسئولیت‌پذیری مالی	۲
ادراک اجتماعی	حمایت‌های اجتماعی کودکان کار مترو، جامعه‌پذیری، تعاملات بین فردی (تعامل مأموران، چالش‌های کاری)، تعاملات بین فردی (تعامل مسافران)	۳
ادراک فردی	تجربه کار در مترو، عدم نیاز به تخصص و مهارت خاص، تجربیات پیشین کار، سوءاستفاده از کودکان، تأثیر کار بر کودکان، محدودیت‌های آموزشی، اهداف و آرزوها	۴
ادراک فرهنگی	بستر فرهنگی خانواده، نقش کار در هویت‌یابی کودکان، احساس تعلق هویتی به محیط کار، آگاهی از تفاوت‌های اجتماعی - فرهنگی	۵

۵-۳. تحلیل یافته‌ها

تحلیل و بررسی مقولات فرعی و اصلی پژوهش در قالب پاسخ به سئوالات پنجگانه پژوهش انجام شده است که در ادامه به‌طور مبسوط بررسی شده است.

پاسخ به سؤال اول پژوهش: نحوه ادراک اقتضایی کودکان کار متروی تهران از کار چگونه است؟

از نظر مصاحبه‌شوندگان مواردی مشمل بر؛ انعطاف‌پذیری و تطبیق‌پذیری با کار، وضعیت اجتماعی - محیطی، وضعیت اجتماعی - خانوادگی، وضعیت اقتصادی و خانوادگی ادراک اقتضایی درک کودکان از کار را نشان می‌دهند، این مفاهیم در ادامه با توضیح بیشتری ارائه شده است.

وضعیت اقتصادی خانواده: در بین کودکان کار مترو تنوع چندانی در وضعیت اقتصادی - اجتماعی و خانوادگی آن‌ها دیده نمی‌شد و وضعیت اقتصادی تمام کودکان کار مورد مطالعه ضعیف بود، در چند سال اخیر با افزایش تورم فقر در جامعه افزایش و نمود بیشتری یافته است و شاهد حضور کودکانی هستیم که برای تأمین حداقل مایحتاج زندگی خود به کار فروش انواع کالاها در مترو می‌پردازند. فقدان سرپرست خانوار دارای صلاحیت نقش مؤثری در بروز پدیده کودکان کار داشته است، این شرایط منجر به ادراک و دیدگاه اجباری از کار در بین کودکان شده است. گزیده (۱): بابام معتاده و بیکار است و وضع مالی خوبی نداریم (مهدی).

گزیده (۲): از وقتی پدر و مادرم از هم جدا شدن، من باید خرج خانواده رو تأمین کنم (حسن).

وضعیت اجتماعی خانواده: بسیاری از کودکان کار مترو به دلیل درآمد پایین خانواده و مشکلات اجتماعی خود از شهرستان‌های دیگر به تهران مهاجرت کرده و در مناطق حاشیه‌ای و جنوبی شهر به‌سختی زندگی می‌کنند، همچنین کودکان مهاجر اتباع نیز به‌خاطر اجبار و نیاز در کمک‌رسانی در مخارج زندگی به کار در مترو مشغول هستند. کودکان کار نتیجه مهاجرت از روستاها به شهرها و تبعات آن، از جمله فقر و حاشیه‌نشینی و تغییر ساخت خانواده می‌باشد که در این حالت کودکان کار حاصل به حاشیه رانده شدن خانواده‌های حاشیه‌نشین است (آلیسون و دیگران، ۱۳۹۳). رانده شدن از خانواده و حاشیه‌نشینی بودن، باعث شده است ادراک این کودکان به کار، حس تعلق و وابستگی و حتی حس هویت‌یابانه داشته باشد. گزیده (۱): گلشهر کرج زندگی می‌کنم و کار برای من همه‌چیز است (کد ۱).

گزیده (۲): ۵ سال پیش که پدرم فوت شد، از مشهد با مادرم به تهران آمدم تا زندگیمان بچرخد (کد ۱۰).

گزیده (۳): اصالتاً افغانستانی (پدر و مادرم) هستم ولی متولد و بزرگ شده ایران هستم و برای کمک به خانواده مجبورم کار کنم (کد ۳).

گزیده (۴): چندین ساله از افغانستان مهاجرت کردیم به ایران و برای زندگی باید کار کنیم (کد ۵).

انعطاف‌پذیری و تطبیق‌پذیری با کار: کودکان کار مترو تهران چون باید خودشان را با شرایط مختلف محیطی، انسانی و اقتصادی تطبیق بدهند، انعطاف‌پذیری بالایی در کار مترو و درک از کار خود پیدا کرده‌اند. کودکان کار به دلیل مواجهه مداوم با شرایط

ناپایدار و طاقت‌فرسا، مهارت‌های ویژه‌ای پیدا می‌کنند. آن‌ها به سرعت می‌توانند در مواجهه با مشکلات اقتصادی یا اجتماعی، تصمیمات مقتضی بگیرند و مسیر مناسبی پیدا کنند. بنا به شرایط کار و نیازهای متغیر، کودکان کار مهارت زیادی در یادگیری سریع پیدا می‌کنند، در نتیجه این امر در پذیرش و ادراک کار آن‌ها تأثیرگذار می‌باشد از سوی دیگر شرایط و محیط کاری امن مترو از دیدگاه کودکان کار مترو باعث شده است تا کودکانی که مهارت خاصی ندارند و برای اینکه کمک خرج خانواده باشند، در مترو به کار بپردازند. شرایط امن کسب‌وکار کودکان کار مترو، نگرش، ادراک، احساس و تجربه مثبتی نسبت به کار در آن‌ها ایجاد می‌کند و در نتیجه کار را عاملی در جهت مهارت آموزی و ارتقای توانایی‌های خود می‌دانند.

گزیده (۱): اکثر مسافران، دیگر من را می‌شناسند و با من سلام و احوالپرسی می‌کنند و مشتری‌های ثابتم شده‌اند من کارمو خوب بلدم (کد ۱).

گزیده (۲): من بلدم کار کنم آنقدر پا فشاری می‌کنم که از من بخرند مامانم دعوا می‌کنه نفروشم (کد ۹).

گزیده (۳): من که مهارتی در هیچ کاری ندارم کار دیگری به جز مترو باقی نمی‌ماند (کد ۸).

گزیده (۴): کار مترو خوبه؛ چون اینجا برایم امنیت دارد و سختی‌های کار در محیط‌های بیرون از مترو را برایم ندارد (کد ۱۱).

پاسخ به سؤال دوم پژوهش: نحوه ادراک اقتصادی کودکان کار متروی تهران از کار چگونه است؟

از نظر مصاحبه‌شوندگان، عموماً کار به‌عنوان یک منبع اصلی درآمد و تأمین‌کننده نیازهای مالی خانواده درک می‌شود. فقر کودکان را به محیط کار می‌کشاند و درآمد حاصل از کار کودک برای زندگی او و خانواده‌اش ضروری است، این مفهوم در ادامه در قالب مقولات فرعی بیشتری بررسی شده است.

رفتارهای حمایتی و اقتصادی خانوادگی: نظریه فقر اسکار لوییس (۱۹۹۹) به بی‌سرپرستی و رهاشدگی کودکان کار از سوی خانواده اشاره دارد. نتایج مطالعه نشان داد جبر زمانه نقش کودکان را افزایش داده و علاوه بر ایفای نقش کودکی، نقش نان‌آور خانواده را به دوش می‌کشند در این شرایط کار کردن کودکان افتخار محسوب می‌شود و این امر به ارزش‌گذاری کار می‌انجامد و دیدگاه مثبتی از کار اجباری در نزد کودکان شکل می‌گیرد.

گزیده (۱): راستش من از وقتی حدوداً ۷ سالم بود به خانواده‌ام کمک می‌کنم. پدر و مادرم نمی‌تونن کار کنند و من مجبورم کار کنم (کد ۱).

گزیده (۲): مامانم میگه پول مترو پول حلال هست دزدی که نمی‌کنیم (کد ۱۱).
نیازهای مالی: مسئله اقتصادی و تأمین نیازهای مالی مهم‌ترین مسئله‌ای بود که این گروه از کودکان با آن مواجه بودند و نیاز به درآمد حاصل از کار، جزء جدایی‌ناپذیر زندگی کودکان بود. آنان از هر فرصتی برای کسب درآمد استفاده می‌کردند، از نظر اکثریت کودکان ادراک از کار با مفهوم رفع نیازهای مالی و منبع کسب درآمد محسوب می‌شد.

گزیده (۱): مجبورم کار کنم چون خرج خونه میدم (کد ۷).
 گزیده (۲): مجبورم بیام کار کنم باید تو این دوره‌زمونه کار کرد پول درآورد (کد ۱۲).
 دستمزد مکفی؛ کار در مترو هرچند مشکلاتی دارد و منزلت اجتماعی اش پایین است اما حداقل از نظر درآمد رضایت بخش تر از دیگر مشاغل است و همچنین با کم‌وزیاد کردن زمان و فعالیت و مهارت در تبلیغ و... کودکان می‌توانستند درآمد خود را افزایش دهند.

گزیده (۱): از درآمدم راضی هستم و ماهانه بین ۵ تا ۷ میلیون تومان درآمد دارم، اگه بیشتر تلاش کنم بالاتر میره (کد ۱۰).
 گزیده (۲): چون تعداد مسافران زیاد است و همه بچه‌ها به راحتی می‌توانند پول به دست بیاورند (کد ۸).

مسئولیت‌پذیری مالی: یکی از بزرگ‌ترین مسئولیت‌های کودکان کار، کمک به تأمین معیشت خانواده بود، کودکان با فروش کالاهای کوچک یا انجام خدمات، به خانواده‌های خودشان در برآوردن نیازهای اساسی کمک می‌کردند. بیکر^۱ (۱۹۹۳) در نظریه رفتار اقتصادی خانواده بیان می‌کند که خانواده‌ها در شرایط اقتصادی پایین‌ترین ممکن است از کودکان خود برای کمک به درآمد خانواده استفاده کنند.

گزیده (۱): علاوه بر خرج خانه و کرایه خانه، باید داروهای سرطان سینه مادرم را هم بخرم (مهسا).

کودکان کار معمولاً به یکدیگر کمک می‌کنند تا به قواعد نانوشته محیط کار آشنا شوند، یادگیری بهترین زمان‌ها و مکان‌ها برای فروش در مترو و همچنین یادگیری نحوه برخورد با نیروهای امنیتی بخشی از تعاملات آنان بود که بخش مهمی

از مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مالی آنها بود.

گزیده (۱): من بلد کارم، کاری به مأموران و مسافران ندارم، می‌دونم وقتی در قطار باشیم مأموران کاری با ما ندارند (کد ۱۳).

پاسخ به سؤال سوم پژوهش: نحوه ادراک اجتماعی کودکان کار متروی تهران از کار چگونه است؟

از نظر مصاحبه‌شوندگان، ادراک اجتماعی کودکان از کار، تحت تأثیر قضاوت‌ها و نگرش‌های جامعه قرار می‌گیرد، درک اجتماعی منفی یا مثبت از کار، از تعاملات آنها با مسافران، مأموران و حتی وابستگی به محیط کار و دور شدن از خانواده ایجاد برمی‌خیزد که توضیح ابعاد این مورد در ادامه ذکر می‌شود.

منبع حمایت اجتماعی: کودکان کار مترو تهران نوزاد نارس زندگی نوین هستند، کار در نزد کودکان مترو از سر ناچاری و برای بر خورداری از یک زندگی حداقلی است. این کودکان در نتیجه کودکانه‌شدن بخش غیررسمی اقتصاد و در نتیجه بیماری والدین یا بد سرپرستی مسئولیت مخارج زندگی عهده‌دار شده‌اند و راهی جز کار کردن در مترو نیافته‌اند و از این منظر در واقع ادراک کودکان از کار به‌عنوان پناهگاهی برای تأمین مخارج محسوب می‌شود.

گزیده (۱): مجبور باشم به کارم ادامه می‌دهم اوضاع اقتصادی داغونه (کد ۴).

گزیده (۲): مجبورم پیام کار کنم باید تو این دوره نمونه کار کرد (کد ۱۲).

جامعه‌پذیری: کودکان کار مترو در تعاملات روزانه با افراد مختلف جامعه، مهارت‌های اجتماعی خودشان را تقویت کرده و به دلیل تجربه مستقیم از شرایط سخت، درک عمیق‌تری از مسائل اجتماعی و اقتصادی و کار دارند.

گزیده (۱): اکثر مسافران، دیگر من را می‌شناسند و با من سلام و احوالپرسی می‌کنند و مشتری‌های ثابتم شده‌اند (کد ۱).

گزیده (۲): با بعضی از بچه‌ها حتی بزرگ‌ترها هم دوست شده‌ام (کد ۲).

گزیده (۳): تازه واردان باید بفهمند این محدوده کاری منه (کد ۳).

از سوی دیگر تونل‌های زیرزمینی مترو این اجازه را به بهره‌کشان متخلف می‌دهد که کودکان را به‌دست‌فروشی، تکدی‌گری و حتی سرقت از مسافران بگمارند این امر درک نادرستی از مفهوم کار در ذهن کودکان می‌سازد.

گزیده (۱): فروشنده‌های بزرگ‌تر قدیمی، کودکان را خیلی اذیت می‌کنند گاهی پولشونو می‌گیرند (کد ۱۳).

تعاملات بین‌فردی با مأموران: چالوفسکی^۱ (۲۰۱۰) در مورد معناداری محل کار اشاره به نقش افراد می‌کند و راه و روش بیان معنا و مقصد افراد از زندگی به واسطه فعالیت‌ها (کار) که بخش عمده‌ای از ساعات کاری روزانه آن‌ها را تشکیل می‌دهند، را توضیح داده است. کودکان کار مترو در تعاملات خود با مأموران مترو دچار چالش‌های ناخواسته و بسیار زیادی بودند؛ برخی از مأموران می‌ترسیدند و برخی نسبت به آن‌ها نگرش مثبتی داشتند.

گزیده (۱): با وساطت خانمی که مأمور نیروی انتظامی بود، توانستم وسایلمو را پس بگیرم (کد ۱۰).

گزیده (۲): برخورد مأموران با ما خیلی بد است و به ما فحش می‌دهند و بی‌احترامی می‌کنند (کد ۷).

گزیده (۳): مأموران مترو، برخورد بدی ندارند و فقط به ما تذکر می‌دهند که روی سکوها نباشیم و در رفت‌وآمد مسافران مشکل ایجاد نکنیم (کد ۲).

تعاملات بین فردی با مسافران: کودکان کار مترو که نسبت به شغل و محیط مترو نگاه مثبت داشتند رابطه و برخورد مثبتی نسبت به مسافران داشتند؛ اما کودکان کار مترو که ناراضی و سرخورده بودند از مسافران احساس ناراضی می‌کردند. به هر حال نتایج گزارش کودکان حاکی از رفتار سینه‌بوسی مسافران با کودکان کار بود.

گزیده (۱): در کل برخورد مردم با ما، یا خیلی خوب است یا خیلی بد؛ سرمان داد می‌زنند یا با ما مهربان هستند (کد ۱۱).

پاسخ به سؤال چهارم پژوهش: نحوه ادراک فردی کودکان کار متروی تهران از کار چگونه است؟

از نظر مصاحبه‌شوندگان، ادراک فردی و تجربی کودکانی که در مترو کار می‌کنند، می‌تواند به دو صورت مثبت و منفی شکل بگیرد. برخی از آن‌ها کار را به‌عنوان فرصتی برای توسعه مهارت‌ها و یادگیری در نظر می‌گیرند، درحالی‌که دیگران آن را مانعی برای تحقق آرزوها و هویت شخصی خود محسوب می‌کنند. توضیح این بُعد در ادامه آورده شده است.

عدم نیاز به تخصص و مهارت: کودکان مترو با توجه به این امر که کار در مترو نیاز به مهارت خاصی ندارد، از این کار استقبال می‌کردند و در گفته‌های خود مهم‌ترین مزیت کار در مترو را عدم نیاز به تخصص اعلام کردند.

1. Chalofsky

- گزیده (۱): من که مهارتی در هیچ کاری ندارم کار دیگری به جز مترو باقی نمی ماند (کد ۸).
- گزیده (۲): کار بهتری که برای من پیدا بشه نمیرم، کارکردن در مترو خوبه و مزایای بیشتر و بهتری داره (کد ۷).
- استقلال کاری:** مزیت دیگری که کودکان بیان کردند؛ نداشتن کارفرما، مسئول و یا هر مرجعی بود که نیاز به پاسخگویی بدان باشند. به گفته کودکان استقلال کامل و برتری نسبت به شغل قبلی منجر به ادراک مثبت فردی کودکان نسبت به کار در مترو شده بود.
- گزیده (۱): قبل از اینکه در مترو کار کنم، توخیابون‌ها زباله‌گرد (کاغذ و شیشه) بودم، اما خوب نبود مترو نسبت به اونجا بهتره (کد ۵).
- گزیده (۲): قبل از اینکه به مترو بیایم در یک کارگاه ابریشم بافی کار کردم، اما چون حقوقش برایم کافی نبود و در طول روز مدت زمان زیادی را هم باید کار می‌کردم، بابام اومد تو مترو آوردم (کد ۳).
- گزیده (۳): قبل از اینکه به مترو بیایم با مادرم تو ترمینال گدایی می‌کردم (کد ۹).
- سوءاستفاده از کودکان:** بر اساس نتایج پژوهش ادراک فردی کودکان کار مترو در اکثر مواقع مناسب نبود و تعدادی از کودکان موارد مختلفی از؛ برخوردهای نامناسب و آزارها مسافران و سایر فروشندگان و حتی سوءاستفاده جنسی گزارش کردند.
- گزیده (۱): مسافران به ما خوراکی می‌دهند ولی از ما خرید نمی‌کنند (کد ۱۲).
- گزیده (۲): تو قسمت مردها کمتر میرم چون چند بار منو اذیت کردند (کد ۹).
- گزیده (۳): مجبورم به اصغر آقا جواب پس بدهم مگه دست خودم است اذیت می‌کنه (کد ۱۳).
- محدودیت‌های آموزشی:** نتایج مصاحبه با کودکان نشان داد بسیاری از کودکان کار مترو به دلیل شرایط اقتصادی مجبور به ترک تحصیل شده بودند یا اصلاً فرصت تحصیل نداشتند، این مانع از دسترسی آن‌ها به آموزش می‌شود که یکی از پایه‌های اصلی جامعه‌پذیری و عدالت اجتماعی است.
- گزیده (۱): دوست دارم درس بخونم؛ اما نمی‌تونم (کد ۱۲).
- گزیده (۲): من سواد ندارم نگذاشتند درس بخونم (کد ۳).
- آرزوهای نامعلوم:** عدم دسترسی کودکان به فرصت‌های برابر در جامعه و عدم قوانین کافی و محکم برای حمایت از آنان و اجرای این قوانین، باعث می‌شود تمام این

محدودیت‌ها، در آمال و آرزوهای این کودکان منعکس داده می‌شود. اکثر کودکان علاقه مناسبی نسبت به آموزش و تحصیلات نشان می‌دادند و این حاکی از این است که لازم است متولیان امر در این زمینه توجه و عنایت بیشتری داشته باشند.

گزیده (۱): مدرسه می‌خواهم برم نمی‌زارند (کد ۴).

گزیده (۲): من مدرسه میرم می‌خوام برای خودم مهندس بشم (کد ۱۲).

گزیده (۳): بابام میگه درس چیه (کد ۱۱).

گزیده (۳): آرزو دارم که روزی بتونم نقاش معروفی بشم و دیگه نیازی به کار توی خیابون نباشه (کد ۱۰).

گزیده (۴): آرزوی من اینه روزی بشم معلم، تا بتونم به بچه‌ها کمک کنم بهتر و راحت‌تر زندگی کنن (کد ۱۴).

پاسخ به سؤال پنجم پژوهش: نحوه ادراک فرهنگی کودکان کار مترویی تهران از کار چگونه است؟

ادراک فرهنگی کودکان کار مترو، نشان‌دهنده تأثیرات فرهنگ و ارزش‌های اجتماعی است که با توجه به تنوع برخوردها و تعاملاتی که این کودکان با افراد مختلف در محیط کار و بستر فرهنگی جامعه و خانواده دارند، شکل می‌گیرد و این ادراک فرهنگی بر فعالیت‌های و برداشت این کودکان از کار مترو تأثیرگذار می‌باشد که در ادامه بررسی شده است.

انتظارات خانواده: انتظارات خانواده شامل نگرش‌ها، انتظارات، تجربیات مشترک، شرایط اقتصادی و... است که ذهنیت کودکان را نسبت به کار شکل می‌دهد. نتایج مطالعه نشان داد خانواده‌های کودکان کار را امری طبیعی و ضروری برای کودکان می‌دانند و این نگرش ممکن است کودکان را به پذیرش و ارزش‌گذاری به کار تشویق کند و معنای کار در نظر این کودکان مثبت محسوب شود.

گزیده (۱): مامانم میگه پول حلال هست، دزدی که نمی‌کنیم (کد ۱۱).

نقش کار در هویت‌یابی کودکان: نتایج پژوهش نشان داد تجربه کار در مترو به کودکان کار کمک می‌کند تا هویت اجتماعی خودشان رو پیدا کنند. آن‌ها به‌واسطه برقراری ارتباط با افراد مختلف و دیدن تنوع رفتارها، شروع به شناختن و تعریف کردن خودشان در برابر دیگران می‌کنند. هر بار که کودک‌کاری در مترو موفق به فروش محصولاتش می‌شود یا حمایت و تحسین مسافران رو به‌دست می‌آورد، اعتماد به نفسش تقویت می‌شود. این تجربه‌ها نقش مهمی در شکل‌گیری هویت قوی‌تر و

- مثبت‌تر در صورت موفقیت و هویت ضعیف‌تر و منفی‌تر در صورت عدم موفقیت دارند. گزیده (۱): دوست دارم کار کنم پولدار بشم کل خانواده‌ام عوض بشه (کد ۲).
- احساس تعلق هویتی به محیط کار:** بر اساس نتایج پژوهش، کودکان کار مترو با وجود تمام سختی‌ها، معمولاً احساس تعلق به محیط کاری خودشان داشتند. این حس تعلق به کودکان کمک می‌کند تا بخشی از هویت خود را بر اساس این تجربه‌ها بسازند و از نظر روانی گاهی این ادراک از کار اشکال متفاوت و متضادی به خود می‌گیرد.
- گزیده (۱): حقیقتش کار سخته دوست دارم به مدرسه برم و بازی کنم، ولی مجبورم کمک کنم. بعضی وقتا خوشحال می‌شم که می‌تونم به خانواده کمک کنم، ولی دوست داشتم زندگی دیگه‌ای داشته باشم (کد ۸).
- گزیده (۲): خیلی کار خسته‌کننده‌ایه، ولی از این که به خانواده کمک می‌کنم یه جورایی احساس خوبی دارم (کد ۱۳).
- گزیده (۳): بعضیا خوب برخوردار می‌کنن، ولی خیلیا انگار منو نمی‌بینن (کد ۲).
- تجارب ناخوشایند:** نتایج پژوهش نشان داد کودکان کار مترو در شرایطی قرار می‌گیرند که ممکن است شامل تجربیات ناخوشایند و تروماهای روانی باشد، این موقعیت‌ها می‌توانند تأثیر منفی بر رشد هویتی و اجتماعی و توانایی کودکان در برقراری روابط سالم اجتماعی داشته باشد. کودکان در محیط‌های کاری غیررسمی و اغلب نامطمئن قرار دارند و در نتیجه ادراک متفاوتی برای آن‌ها به وجود می‌آید و این امر می‌تواند شامل تجربیات ناخوشایند و اثرهای منفی بر روی رشد روانی اجتماعی و توانایی آن‌ها برای برقراری روابط سالم اجتماعی باشد.
- گزیده (۱): همه کودکانی که تو مترو کار می‌کنند خوب نیستند و نمی‌شود به آن‌ها اعتماد کرد (کد ۷).
- گزیده (۲): اگه بابام بود من کار نمی‌کردم (کد ۱۴).
- گزیده (۳): دوست دارم مثل بقیه هم کار کنم و هم درس بخون هم بازی کنم (کد ۶).

شکل (۲): مدل نهایی پژوهش

نتیجه‌گیری

پژوهش با هدف بررسی ادراک معنایی کار از منظر کودکان کار مترو گروه سنی (۹ تا ۱۵ سال) در شهر تهران انجام شد، پس از جمع‌آوری داده‌ها، نتایج مصاحبه با روش تحلیل تم (مضمون) و تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها به مقوله‌های فرعی و تلفیق آنها، به ۵ مقوله اصلی و ۲۰ مقوله فرعی دست یافتیم و مقوله‌های ادراک اقتصادی، ادراک اقتصادی، ادراک اجتماعی، ادراک فردی و ادراک فرهنگی به‌عنوان مهم‌ترین مقولات مطرح شدند.

با توجه به نتایج پژوهش، ادراک اقتصادی کودکان کار مترو تهران بر این واقعیت

تأکید دارد که شناخت و تجربیات کودکان از کار مترو نمی‌تواند به‌صورت جداگانه و انتزاعی بررسی شود بلکه ادراک آن‌ها از کار بستگی به زمینه‌ها و شرایط خاص اجتماعی مانند: (مهاجرت)، اقتصادی (مایحتاج خانواده، فقر)، فردی (تطبیق دادن خود با محیط کار) و خانوادگی (فقدان یا فوت یا بد سرپرست داشتن خانواده) دارد که گاهی این اقتضا و اجبار از دست کودکان خارج است. در واقع می‌توان در مورد شرایط اجتماعی کودکان به نظریه مهاجرت تودارو^۱ (۱۹۶۹) اشاره کرد که بیان می‌کند دو شاخص مهم توسعه یعنی بیکاری و اشتغال (فقر اقتصادی) در یک مکان را بر مهاجرت افراد تأثیرگذار می‌داند و با افزایش احتمال کارایی در یک مکان افراد میل بیشتری به مهاجرت به آن مکان پیدا می‌کنند که اشاره به مهاجر بودن اکثر این کودکان در مترو تهران دارد. این بخش از یافته‌های پژوهش با نتایج مطالعات عسکری ندوشن و همکاران (۱۳۹۵) همسو بوده است. همچنین صالحی و همکاران (۱۴۰۰) نیز در بررسی خود نیز از کودکان مترو نشان دادند که تقریباً اکثریت غالب کودکان کار در متروی تهران شامل خانواده‌هایی هستند که در مناطق محروم و حاشیه‌ای تهران ساکن هستند. همچنین اونق و همکاران (۱۴۰۲) نیز در پژوهش خود در مورد کودکان کار به شرایط اقتضایی این کودکان مانند: اعتیاد، نداشتن امنیت مالی، خشونت خانوادگی، مهاجرت، وضع بد اقتصادی اشاره می‌کند. این نتایج اشاره به شرایط زمینه‌ای برای اجبار کار کردن کودکان و در نتیجه تأثیر آن‌ها بر ادراک از کار دارد؛ بنابراین بهتر است، نتایج و تحلیل‌ها در بستر و با توجه این پیچیدگی‌ها انجام شود تا بتوان به بهبود واقعی شرایط زندگی و کاری این کودکان کمک شود.

در بحث مربوط به ادراک اقتصادی می‌توان نتیجه گرفت کودکان کار در مترو تهران عموماً کار را به‌عنوان یک منبع اصلی درآمد و تأمین‌کننده نیازهای مالی خانواده‌های خود درک می‌کنند، این ادراک نه‌تنها بر انتخاب‌های شغلی بعدی آن‌ها تأثیر می‌گذارد بلکه می‌تواند فشارهای روحی و اجتماعی (مسئولیت‌پذیری مالی در سن کم) قابل توجهی را نیز بر آن‌ها وارد کند. این کودکان به‌واسطه این فهم اقتصادی (که بالاجبار کار کنند) ممکن است از فرصت‌های تحصیلی و دیگر فعالیت‌های توسعه‌دهنده محروم شوند. این بخش از یافته‌های پژوهش با نتایج نظریه فقر لوئیس (۲۰۱۶) که به بی‌سرپرستی و رهاشدگی این کودکان از سوی خانواده‌های

1. Todaro

آنان اشاره دارد، همسویی دارد. وی معتقد است فرهنگ فقر و نیازهای مالی با ویژگی‌هایی مانند: تقدیرگرایی، ناامیدی، پرخاشگری، درماندگی، وابستگی، خودکم‌بینی و گریزناپذیری فقر مشخص می‌شود. به‌طور کلی می‌توانیم به این مطلب اشاره کنیم که فقر و مسائل مهم‌ترین عامل ادراک اقتصادی این کودکان می‌باشد که آن‌ها را به محیط کار و درک کار کردن می‌کشاند؛ زیرا درآمد حاصل از کار کودک برای زندگی او و خانواده اش ضروری است.

در بحث مربوط به ادراک اجتماعی می‌توان بیان کرد نظریه جامعه‌پذیری کودکان، بر این موضوع دلالت می‌کند که کودکان، فرهنگ گروه‌های انسانی را که خود را درون آن می‌یابند قبول می‌نمایند و به تدریج آن را جذب و کسب می‌کنند و به سمت اجتماعی شدن حرکت می‌کنند (آلیسون و دیگران، ۱۳۹۳). ادراک اجتماعی کودکان کار مترو تهران، تحت تأثیر قضاوت‌ها و نگرش‌های جامعه و محیط مترو قرار می‌گیرد، آنان ممکن است خود را بخشی از جامعه‌ای مؤثر و مسئول بدانند؛ اما به دلیل تبعیض و ننگ اجتماعی، ممکن است با چالش‌هایی در اجتماعی شدن خود روبه‌رو شوند. در تطابق با این یافته چالوفسکی (۲۰۱۰) در مورد معنای کار می‌گوید: معناداری محل کار به احساس تعلق فرد مربوط می‌شود و ناشی از رابطه اجتماعی با افراد دیگر است و بر تعهد، وفاداری و فداکاری متمرکز می‌شود که در محل کار ایجاد می‌شوند. این اجتماعی شدن امکان دارد از بین تعاملات کودکان کار مترو با مسافران، مأموران و حتی وابستگی به محیط کار و دور شدن از خانواده ایجاد شود. به‌عنوان یک راهبرد بسیار مهم در امر سیاست‌گذاری اجتماعی لازم است بیان شود آگاهی‌رسانی و افزایش حس همدلی از سوی جامعه و محیط کاری کودکان کار (تعاملات و ارتباطات با مسافران، مأموران و...) می‌تواند به ادراک درست این کودکان از کار کمک کند.

در تطابق با ادراک فردی کودکان کار مترو تهران به نکته از منظر مورین^۱ (۲۰۰۸) می‌توان اشاره کرد که بیان می‌کند کارزمانی برای افراد در محیط معنادار تلقی می‌شود که کیفیت زندگی کاریشان را بهبود یا عدم بهبود بخشد. ادراک فردی و تجربی کودکانی که در مترو کار می‌کنند، می‌تواند به دو صورت مثبت و منفی شکل بگیرد. برخی از آن‌ها ممکن است کار را به‌عنوان فرصتی برای توسعه مهارت‌ها و یادگیری در نظر بگیرند. لویس (۱۳۹۴) بیان می‌کند محیط کار می‌تواند از طریق به‌کارگیری توانمندی‌های

1. Morin

افراد، ارائه تقویت مثبت و ایجاد تجربه غرق شدن در کار، باعث افزایش معناداری مثبت در کار افراد شود. همچنین عده‌ای از کودکان، کار مترو را مانعی برای تحقق آرزوها و هویت شخصی خود می‌دیدند و درک منفی نسبت به کار داشتند. این بخش از یافته‌های پژوهش با نتایج مطالعات مورد مقدم و همکاران (۱۴۰۱) تطابق دارد. آنان در بررسی خود به پیامدهای فردی اجتماعی کار کودک در خیابان به‌عنوان هسته اصلی شکل‌گیری آن‌ها اشاره کرده‌اند. در نتیجه توجه و آگاهی به احساسات و نیازهای فردی این کودکان می‌تواند به طراحی برنامه‌های بهتری برای حمایت از آن‌ها منجر شود.

بر اساس نتایج پژوهش، ادراک فرهنگی این کودکان تحت تأثیر عمیق فرهنگ و ارزش‌های اجتماعی است که با توجه به تنوع برخوردها و تعاملاتی که آن‌ها با افراد مختلف (محیط کار مترو) و بستر فرهنگی جامعه (نادیده‌گرفتن حقوق اولیه این کودکان) و خانواده (کار کردن در سنین پایین به‌عنوان یک امر عادی) دارند، شکل می‌گیرد، این ادراک فرهنگی بر فعالیت‌ها و برداشت این کودکان از کار مترو تأثیرگذار می‌باشد. این امر با نظریه بی‌سازمانی اجتماعی منطبق است که بر اساس این نظریه کودکان خیابانی انعکاسی از شرایط زیست اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی اقشار تهی‌دست و آسیب‌پذیر حاشیه‌نشین هستند که نتوانسته‌اند در جریان مواجهه با تحولات اجتماعی با شرایط موجود انطباق یابند. این بخش از یافته‌های پژوهش با یافته‌های مطالعات اونق (۱۴۰۲) و رزاریو و بونگا (۲۰۲۰) تطابق داشته و همسو و هم‌جهت می‌باشد.

به‌طور کلی ادراک معنایی کودکان کار مترو شهر تهران تحت تأثیر تجربیات روزمره، چالش‌های اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی آنان شکل می‌گیرد. این ادراک به ما این امکان را می‌دهد تا آگاهی بیشتری درباره نیازها و نگاه‌ها آن‌ها پیدا کنیم و سیاست‌ها و برنامه‌های مؤثرتری برای حمایت از کودکان کار تدوین شود.

این پژوهش نیز همانند پژوهش‌های دیگر با برخی از محدودیت‌ها روبه‌رو بود. در این پژوهش، دسترسی به برخی از کودکان کار به دلیل شرایط اجتماعی و اقتصادی آن‌ها دشوار بود. پژوهش در یک بازه زمانی معین و در محدوده مترو ممکن است نتایج را تحت تأثیر قرار دهد. همچنین، تفاوت در نحوه بیان و درک کودکان از تجربیاتشان نیز می‌تواند بر نتایج تأثیر مثبت یا منفی داشته باشد. با توجه به این که صرفاً اطلاعات مربوط به کودکان کار متروی تهران مورد بررسی قرار گرفته است؛ بنابراین تعمیم نتایج به سایر کودکان کار (خیابانی، کارگاهی، کشاورزی و...) بایستی با احتیاط صورت پذیرد.

چالش‌های متعددی کودکان کار مترو نیازمند اتخاذ راهبردهای و پیشنهادهای

است که از طریق این راهبردها می‌توانند به متولیان امر در این زمینه کمک نمایند، این راهبردها شامل مواردی از قبیل؛ ایجاد کارزارهای اجتماعی برای ترویج فرهنگ دیده‌شدن کار کودکان و تأکید بر حقوق آنها، سازمان‌دهی گروه‌های مردمی و سازمان‌های غیردولتی برای حمایت از کودکان کار و حمایت از خانواده‌های آنها از جمله راهبردهای اجتماعی و فرهنگی کودکان کار مترو می‌باشند که می‌توان به طرق مختلف نسبت به اجرای آنها اهتمام داشت. از سوی دیگر اجرای مؤثر قوانین و مقررات مربوط به کار کودکان و تزریق اعتبار کافی به سامانه‌های نظارتی، ارائه مشاوره حقوقی و حمایتی برای کودکان کار و خانواده‌های آنها از طریق رسانه و... می‌تواند از منظر راهبردهای قانونی مسئله کودکان کار را مورد توجه جدی قرار داد.

در زمینه راهبردهای اقتصادی برای کودکان کار مترو می‌توان نسبت به تسهیل ورود به بازار کار برای والدین به منظور کاهش فشار مالی بر خانواده و جلوگیری از به‌کارگیری کودکان اشاره کرد، همچنین ارائه کمک‌های مالی موقت به خانواده‌هایی که به دلیل کار کودک، تحت فشار اقتصادی هستند می‌تواند از غیرضروری بودن کار کودکان مترو جلوگیری نموده و به‌عنوان یک راهبرد حمایتی از حقوق کودکان کار مترو حمایت نماید.

ارائه خدمات مشاوره‌ای و روان‌شناختی برای کودکان کار به منظور کمک به آنها در مدیریت احساسات منفی و تقویت خودارزشی، سازمانده برنامه‌های تفریحی و سرگرمی برای کودکان کار به‌منظور بهبود سلامت روانی و ایجاد تجربیات مثبت، از جمله راهبردهای بهبود و مراقبت روانی را شامل می‌شود که می‌تواند به آگاهی کودکان کار متروی تهران کمک کند و همچنین از انباشت خشم نهفته در آنان نسبت به جامعه جلوگیری نماید. این امر نیازمند توجه بسیار جدی در مطالعات آینده‌نگرانه می‌باشد.

فهرست منابع

- آلیسون، جیمز؛ جنکس، کریس و پروت، آلن (۱۳۹۳). *جامعه‌شناسی دوران کودکی (نظریه‌پردازی درباره دوران کودکی)*. ترجمه علیرضا کرمانی و علیرضا ابراهیم‌آبادی، تهران: ثالث.
- احمدی، علی‌یار؛ میرفردی، اصغر؛ آقایاری هیر، توکل؛ کاروانی، عبدالطیف و دلاور، مریم‌السادات (۱۴۰۰). *واکاوی معنایی کودک کار از دیدگاه کارشناسان اجتماعی در کلان‌شهر شیراز. بررسی مسائل اجتماعی ایران*، ۱۳(۱)، ۳۳۹-۳۶۸.
- احمدی، کامیل و دیگران (۱۳۹۸). *یغمای کودکی؛ پژوهشی در باب شناخت، پیش‌گیری و کنترل پدیده زیاله‌گردی کودکان در تهران*. ناشر انجمن حمایت از حقوق کودکان و نوجوانان.
- افشانی، سیدعلیرضا؛ عسگری ندوشن، عباس؛ حیدری، محمد و نوریان نجف‌آبادی، محمد (۱۳۹۱). *تحلیلی بر وضعیت کودکان خیابانی و کار در شهر اصفهان. جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۳(۴)، ۸۵-۱۰۲.
- اونق، نازمحمد؛ قربانی، علیرضا و سورزهی، مسلم (۱۴۰۲). *جامعه‌شناختی پدیده کودکان کار (مورد مطالعه: کودکان کار شهرستان مهرستان سیستان و بلوچستان)*. *جامعه‌شناسی کاربردی*. سال سی و چهارم، ۱۳(۱)، ۶۵-۸۸.
- ایمان، محمدتقی (۱۳۸۸). *مبنای پارادایمی روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم انسانی*. قم: انتشارات حوزه و دانشگاه.
- پیرخندان، پریسا؛ پروین، ستاره و سیاه‌پور، فاطیما (۱۴۰۰). *گونه‌شناسی کار کودکان و آسیب‌های ناشی از آن بر کودکان کار در شهر تهران*. *پژوهشنامه مددکاری اجتماعی*، سال هشتم، ۲۸(۲)، ۱۱۵-۱۵۸.
- جمشیدیه‌ها، غلامرضا و شعبان، مریم (۱۳۹۹). *شرق‌شناسی وارونه حقوق کودک با تأکید بر حقوق کودک ایرانی - اسلامی*. *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۴(۴)، ۹۶۷-۹۹۴.
- حسینی، سید حسین (۱۳۹۴). *وضعیت کار کودکان کار و خیابان در ایران*. *فصلنامه رفاه اجتماعی*، سال پنجم، ۱۹(۱)، ۱۵۵-۱۷۳.
- خواجه نائینی، علی و هاشمی، صفیه سادات (۱۳۹۹). *آسیب‌شناسی سیاست‌های ساماندهی، کودکان خیابانی در ایران*. *مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی*، ۱۰(۳۶)، ۱۴۲-۱۶۲.
- رابینگن، ارل و واینبرگ، مارتین (۱۳۹۵). *رویکردهای هفت‌گانه در بررسی مسائل*

اجتماعی. ترجمه رحمت‌الله صدیق سروستانی. تهران: دانشگاه تهران. سالنامه آماری ایران (۱۴۰۲). سالنامه آماری ایران. انتشارات مرکز آمار ایران ۱۴۰۲. شارع‌پور، محمود (۱۴۰۱). *جامعه‌شناسی شهری*. تهران: انتشارات سمت.

صالحی، پژمان؛ طاهری‌زاده، علیرضا و عباسی، مریم (۱۴۰۰). *رهیافتی به بحران افزایش جمعیت کودکان کار در شبکه مترو و شیوه‌های مقابله مؤثر با آن (مطالعه موردی: کودکان کار متروی تهران)*. اولین کنفرانس سیره علوی. ۹-۱.

عاشوری، محمدرضا (۱۳۹۰). *کودکان رنج و کار*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور بجنورد.

عسکری ندوشن، عباس؛ لشگری، احسان و فرامرزیان، سمیه (۱۳۹۵). *رابطه شاخص‌های توسعه و مهاجرپذیری شهرستان‌ها در ایران. فصلنامه تحلیل اجتماعی نظم و نابرابری اجتماعی*، سال هشتم، (۱)، ۱۲۷-۱۵۲..

قیداری، حمدالله و یاراحمدی، میترا (۱۳۹۹). *تحلیلی بر تجربه کار کودکان روستایی: انگیزه‌ها و پیامدهای اشتغال زودرس*. *فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه توسعه اجتماعی*، سال یازدهم، (۴۱)، ۲۱۱-۲۲۵.

لویس، سارا (۱۳۹۳). *روانشناسی مثبت‌گرا: خلق سازمان الهام‌بخش با استفاده از رهبری مثبت‌گرا و توانمند‌کاوی*. ترجمه محمد فروهر؛ عبدالرسول جمشیدیان و مریم قانع نیا، تهران: انتشارات پتروشیمی تهران.

معارف‌وند، معصومه؛ صادقی، صابره و شجاع، آزاده (۱۳۹۳). *رابطه خلاقیت و تاب‌آوری کودکان کار. فصلنامه مددکاری اجتماعی*، (۳)، ۱۰-۱۵.

مقدم، محمدحسین؛ ملتفت، حسین و حزوباوی، عزیز (۱۴۰۱). *کاوشی در فرایند شکل‌گیری پدیده کودکان کار خیابانی و پیامدهای آن در شهر اهواز. مطالعات جامعه‌شناسی شهری*، سال دوازدهم، (۴۳)، ۱۳۱-۱۵۸.

ملتفت، حسین؛ شهریار، مرضیه و حزوباوی، عزیز (۱۴۰۰). *تحلیل وضعیت و پیامد عادت‌واره‌های کودکان از کار در خیابان با رهیافت نظریه داده‌بنیاد*. *پژوهشنامه مددکاری اجتماعی*، سال هفتم، (۲۵)، ۳۱-۷۰.

Adonteng-Kissi, Obed (2018). Causes of child labour: Perceptions of rural and urban parents in Ghana. *Children and Youth Services Review*, (91), 55-65.

Chae-Young Kim & Heather Montgomery (2018). Rural children's work and school education in the context of rapid economic growth in South Korea. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 38(1-2),

- 165-178.
- Chalofsky, N. (2010). Meaningful workplaces: Reframing how and where we work. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Dik, B. J. & Duffy, R. D. (2009). Calling and vocation at work: Definitions and prospects for research and practice. *The Counseling Psychologist*, (37), 424-450.
- Chesney, Thomas; Evans, Keith; Gold, Stefan & Trautrimsa, Alexander (2019). Understanding labour exploitation in the Spanish agricultural sector using an agent based approach. *Journal of Cleaner Production*, (214), 696-704.
- Chukwudeh, Okechukwu Stephen & Akpovire Oduaran (2021). Liminality and Child Labour: Experiences of School Aged Working Children with Implications for Community Education in Africa. *Social Sciences*, 10(3).
- Fairlie, Paul (2011). Meaningful Work, Employee Engagement, and Other Key Employee Outcomes: Implications for Human Resource Development. *Journal of Advances in Developing Human Resources*, 13(4) 508 –525.
- Geldenhuis, M.; Laba, K. & Venter, C.M. (2014). Meaningful work, work engagement and organizational commitment. *Journal of Industrial Psychology*, 40(1), 1–10.
- Geovani, I.; Nurkhotijah, S.; Kurniawan, H.; Milanie, F. & Ilham, R. N. (2021). Juridical Analysis of Victims of the Economic Exploitation of Children Under The Age to Realize Legal Protection From Human Rights Aspects: Research Study At The Office of Social and Community Empowerment In Batam City. *International Journal of Educational Review, Law and Social Sciences (IJERLAS)*, 1(1), 45-52.
- Groeter, Chiritia & Ravi, Kanbur (1995). Child Labour: Economic Perspective. *International Labour Review*, 134 (2), 187-203.
- ILO. (2024). *Global estimates of child labour: Results and trends, 2018-2022*. Geneva: International Labour Organization Geneva. Worst forms of child labour.
- Mendevich, Elias (1979). Child Labour. *International Labour Review*, 118(5).
- Morin, E. (2008). The meaning of work, mental health and organizational commitment. *Psychol. Health Student Research*. Projects Rep. R585, 1–62.
- Rosario, del Rosario & Bonga, Melinda A. (2020). Child Labor in the Philippines: A Review of Selected Studies and Policy Papers. Office of the Chancellor for Research and Development, University of the Philippines.
- Todaro, Michael P. (1969). A Model for Labour Migration and Urban Unemployment in Less Developed Countries. *American*

Economic Review, 59(1), 138–48.

Vote, E. Katrin & Maynard, E. Ashley (2018). Maya Children Working in the Streets: Value Mismatches from the Village to the Street Setting. *International Journal of Psychology*, (53), 34-43.

Zsögön, M. C. (2021). Discourse analysis around the issue of child labour in the Global South. *Language, Discourse & Society*, 9(1), 95-105.

References

Adonteng-Kissi, Obed (2018). Causes of child labour: Perceptions of rural and urban parents in Ghana. *Children and Youth Services Review*, (91), 55-65.

Afshani, S. , Askari-Nodoushan, A. , Heydari, M. and Noorian Najafabadi, M. (2013). An Analysis of the Street-Children Phenomenon in the City of Isfahan. *Journal of Applied Sociology*, 23(4), 85-102. (In Persian)

Ahmadi, A. , Mirfardi, A. , Aghyari Hir, T. , Karevani, A. , Delavar, M. A. , Geravand, F. and Amiri, I. (2022). Conceptual Analysis of Child Labour from the Perspective of Social Experts in Shiraz Metropolis. *Journal of Social Problems of Iran*, 13(1), 339-368. doi: 10.22059/ijsp.2022.90890. (In Persian)

Ahmadi, Kamil, et al. (2019), *The Plunder of Childhood; A Study on the Recognition, Prevention, and Control of the Children's Garbage Picking in Tehran*, Publisher: Association for the Protection of Children and Adolescents' Rights. (In Persian)

Allison, James, Jenks, Chris and Perot, Alan. (2014). *The Sociology of Childhood (Theorizing about Childhood, Translated by Alireza Kermani and Alireza Ebrahimabadi, Third edition*, Tehran: Sales Press. (In Persian)

Ashouri, Mohammad Reza. (2011). *Children of Suffering and Labor*. Master's Thesis, Payam Noor University, Bojnourd. (In Persian)

Askari Nadushan, Abbas, Lashgari, Ehsan, Faramarzian, Somayeh. (2017). The relationship between development indicators and immigration acceptance of cities in Iran. *Social analysis of order and social inequality*, 8(1), 127-152. (In Persian)

Chae-Young Kim & Heather Montgomery (2018). Rural children's work and school education in the context of rapid economic growth in South Korea. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 38(1-2), 165-178.

Chalofsky, N. (2010). *Meaningful workplaces: Reframing how and where we work*. San Francisco, CA: Jossey-Bass. Dik, B. J. & Duffy, R. D. (2009). Calling and vocation at work: Definitions and prospects for research and practice. *The Counseling Psychologist*, (37), 424-450.

Chesney, Thomas; Evans, Keith; Gold, Stefan & Trautrimsa, Alexander (2019). Understanding labour exploitation in the Spanish agricultural sector using an agent based approach. *Journal of Cleaner Production*,

- (214), 696-704.
- Chukwudeh, Okechukwu Stephen & Akpovire Oduaran (2021). Liminality and Child Labour: Experiences of School Aged Working Children with Implications for Community Education in Africa. *Social Sciences*, 10(3).
- Fairlie, Paul (2011). Meaningful Work, Employee Engagement, and Other Key Employee Outcomes: Implications for Human Resource Development. *Journal of Advances in Developing Human Resources*, 13(4) 508 –525.
- Gary Becker (1993). Social economics market behavior in a social environment. Belknap Press of Harvard University Press. ISBN 9780674011212.
- Geldenhuis, M.; Laba, K. & Venter, C.M. (2014). Meaningful work, work engagement and organizational commitment. *Journal of Industrial Psychology*, 40(1), 1–10.
- Geovani, I.; Nurkhotijah, S.; Kurniawan, H.; Milanie, F. & Ilham, R. N. (2021). Juridical Analysis of Victims of the Economic Exploitation of Children Under The Age to Realize Legal Protection From Human Rights Aspects: Research Study At The Office of Social and Community Empowerment In Batam City. *International Journal of Educational Review, Law and Social Sciences (IJERLAS)*, 1(1), 45-52.
- Grooter, Chiritia & Ravi, Kanbur (1995). Child Labour: Economic Perspective. *International Labour Review*, 134 (2), 187-203.
- Hosseini H. (2006). The Conditions of Work and Street Children in Iran. *refahj*. 5(19), 155-174. URL: <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-1953-fa.html> (In Persian)
- ILO. (2024). *Global estimates of child labour: Results and trends, 2018-2022*. Geneva: International Labour Organization Geneva. Worst forms of child labour.
- Iman, Mohammad Taqi (2009). Paradigmatic basis of quantitative and qualitative research methods in humanities. Qom: Hawza and University Publications. (In Persian)
- Iran Statistical Yearbook .(2023). Publications of the Statistical Center of Iran 2023. (In Persian)
- Jamshidiha, G. and Sha'ban, M. (2020). Reversed Orientalism of Child Rights: Emphasizing Iranian-Islamic Child Rights. *Social Studies and Research in Iran*, 9(4), 967-994. doi: 10.22059/jisr.2020.295848.1004 (In Persian)
- Khajenaieni, A. and hashemi, S. (2020). Pathology of Street Children's Recording Policies in Iran. *Strategic Studies of public policy*, 10(36), 142-162. (In Persian)
- Lewis, Oskar (1999). The culture of poverty, *Society*, 35(2), 7-30.
- Lewis, Sarah. (2014). *Positive Psychology: Creating an Inspiring Organization Using Positive Leadership and Empowerment*, Translated by Mohammad Forouhar, Abdolrasoul Jamshidian and Maryam Ghanenia. Tehran Petrochemical Publishing. (In Persian)

- Mendevidh, Elias (1979). Child Labour. *International Labour Review*, 118(5).
- Moarefvand, Masoumeh; Sadeghi, Sabereh; Shoja, Azadeh. (2014). The relationship between creativity and resilience of child laborers, *Journal of Social Work Research*, 1 (3), 10-15. (In Persian)
- Moghadam, Mohammadhoseyn, Moltafet., Hoseyn, Hazbavi, Aziz.(2021). Exploring the process of formation of the phenomenon of street work children and its consequences in the city of Ahvaz. *Urban Sociological Studies*, 12(43), 2022, 131-158. 10.30495/uss.2022.696864 (In Persian)
- Moltafet. H., shahryari, M. and hazbavi, A. (2020). Analysis of the situation and consequences of children's habits of working on the street Foundation Data Theory. *Journal of Social Work Research*, 7(25), 31-70. doi: 10.22054/rjsw.2021.63222.523. (In Persian)
- Morin, E. (2008). The meaning of work, mental health and organizational commitment. *Psychol. Health Student Research*. Projects Rep. R585, 1-62.
- Ounagh, N., Ghorbani, A. and Sorzahi, M. (2023). Analysis of Social Factors Affecting the Phenomenon of Working Children in Mehrestan City. *Journal of Applied Sociology*, 34(3), 65-88. doi: 10.22108/jas.2023.136160.2353 (In Persian)
- Pirkhandan, P., Parvin, S. and Siahpour, F. (2021). Typology of Child labour and work-related injuries to working children in Tehran. *Journal of Social Work Research*, 8(28), 115-158. doi: 10.22054/rjsw.2022.61472.502 (In Persian)
- Qeidari, H. and yarahmadi, M. (2019). Analysis of Rural Children's Labor Experience: Motivations and Consequences of Early Employment (Case Study: Children Residing in Rural Areas of Kashmar). *Social Development & Welfare Planning*, 10(41), 211-252. doi: 10.22054/qjds.2019.11843 (In Persian)
- Rabingen, Earl & Weinberg, Martin (2016). *Seven Approaches to Investigating Social Issues*. Translated by Rahmatullah Sediq Sarvestani. Edition: 10th, Publisher: University of Tehran. (In Persian)
- Rosario, del Rosario & Bonga, Melinda A. (2020). *Child Labor in the Philippines: A Review of Selected Studies and Policy Papers*. Office of the Chancellor for Research and Development, University of the Philippines.
- Salehi, Pejman, Taherizadeh, Alireza, Abbasi, Maryam. (1400). An approach to the crisis of increasing child labor population in the subway network and effective ways to deal with it (Case study: Child laborers in Tehran subway). *First Conference of Sireh Alavi*. 1-9. (In Persian)
- Sharepour, Mahmoud (1401). *Urban Sociology*, First Edition, Tehran: Samt Publications.
- Todaro, Michael P. (1969). A Model for Labour Migration and Urban Unemployment in Less Developed Countries. *American Economic Review*, 59(1), 138-48.

- Vote, E. Katrin & Maynard, E. Ashley (2018). Maya Children Working in the Streets: Value Mismatches from the Village to the Street Setting. *International Journal of Psychology*, (53), 34-43.
- Zsögön, M. C. (2021). Discourse analysis around the issue of child labour in the Global South. *Language, Discourse & Society*, 9(1), 95-105.